2001, ՆՈՅԵՄԲԵՐ Ա, ԹԻՎ 21 (113)

Քրիստոնյա Հայաստան

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ ՀՈՒՅՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԲԱՐԹՈՂՈՄԵՈՍ ԱՌԱՋԻՆԻ ԺԱՄԱՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբերի 3

Ձերդ Սրբություն, սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս.

Ողջունում ենք Ձեզ Հայոց բիբլիական հողում, մեր ժողովրդի հավատի նվիրական կենտրոն Միածնաէջ Սուրբ Էջմիածնում: Անչափ ուրախ ենք Ձեր այցի առիթով եւ շնորհակալ, որ կիսելով Հայ Եկեղեցու մեծ տոնի բերկրանքը՝ եղբոր խնդակցությամբ եկել եք մասնակցություն

բերելու Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի տոնական հանդիսություններին:

Գոհության աղոթքը մեր հոգում՝ այսօր կրկնում ենք մաղթանքը առաքյալի. «Շնորհք եւ խաղաղութիւն եղիցին ընդ մեզ եւ ընդ ամենեսեան»:

Աստվածային շնորհների եւ խաղաղության այս հայցը 1700 տարիներ առաջ երկինք առաքվեց համայն հայոց հոգիներից, ողջ Հայաստանի տարածքից: Հայ ժողովուրդը Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի քարոզությամբ իր հայացքը հավատարմորեն ուղղեց դեպի Ավետարանի Լույսը, որ Հայաստան էր բերվել Սուրբ Թադեոս եւ Սուրբ Բարթողոմեոս առաքյալների ձեռքով: Աստծո ողորմությամբ ու քրիստոսասեր մեր հայրերի կամքով 301 թ. Հայաստանը հռչակվեց առաջին քրիստոնյա պետությունը: Այդ օրերից 17 դար ի վեր հայ ժողովուրդը, կենդանարար աղոթքով ապրում է Քրիստոսի հետ, քրիստոնեական արժեքներով կերտում իր մշակույթն ու ստեղծարար կյանքը եւ նոր դարի շեմին, վերահաստատած իր անկախ պետականությունը, քրիստոնեական քույր եկեղեցիների ու պետությունների մեծ ընտանիքում նորոգ հավատով նայում գալիքին:

Այսօր մեր ժողովուրդը խանդավառ ու ոգեւորված է՝ տեսնելով համախմբվածությունը քրիստոնեական եկեղեցիների, որով նրանք՝ իբրեւ Քրիստոսի մեկ մարմնի անդամներ, խնդակից

եղան ու մասնակցություն բերեցին նաեւ հայ կյանքի շրջադարձային իրադարձության՝ համազգային մկրտության հոբելյանին: Արդարեւ, «եթէ փառաւորի մի անդամն, խնդան ամենայն անդամքն ընդ նմա» (Ա Կորնթ. 12. 26):

Ձերդ Սրբություն.

Մեր երկու ժողովուրդները եղբայր են ծագումով, իրենց պատմությամբ եւ ի Քրիստոս հավատով: Հիրավի, մենք «դաստիարակված ենք» եղբայրության: Մեր սուրբ հավատի եւ սեփական ինքնության պահպանման համար բազմիցս հալածյալ եւ աշխարհասփյուռ՝ մեր ժողովուրդները ու հնագույն մեր եկեղեցիները այսօր էլ նույն խնդիրներն ունեն նույնանկերպ անցուդարձերով, ներկա կյանքի նույն հրամայականներով պայմանավորված:

Հանդիպման այս բերկրալի պահը մեզ պարգեւելու համար Մենք գոհություն ենք հայտնում Բարձրյալին եւ հանուն համայն մեր ժողովրդի՝ կրկին ողջունում ենք Ձերդ Սրբությանը՝ Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Տիեզերական շնորհազարդ Պատրիարքին: Մենք հավատում ենք, որ Ձեր այցը առավել զորացնելու է մեր երկու եկեղեցիների հարաբերությունները ու համագործակցությունը՝ հանուն Քրիստոսի Եկեղեցու պայծառության, ի խնդիր այսօրվա խռովահույզ աշխարհում հոգեւոր արժեքների կարեւորման ու կյանքի կոչման, ազգերի ու պետությունների խաղաղ գոյակցության:

Բարի գալուստ հոբելյանակիր Հայաստան, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին: Թող Տերը կենաց արեւշատություն ու օրհնությամբ լեցուն ծառայություն պարգեւի Ձեզ: Թող Տիրոջ խաղաղությունն ու յոթնարփյա շնորհները ուղեկից լինեն հավատավոր մեր ժողովուրդներին եւ համայն աշխարհին. ամեն:

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ավարտվեց Կոստանդնուպոլսի տիեզերական պատրիարք Բարթողոմեոս Առաջինի եռօրյա այցը Հայաստան

Նոյեմբերի 5-ին ավարտվեց Կոստանդնուպոլսի տիեզերական պատրիարք Բարթողոմեոս Առաջինի եռօրյա այցը Հայաստան՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյա հոբելյանի առիթով:

Կիրակի՝ նոյեմբերի 4-ին, Ամենայն Հայոց հայրապետի եւ տիեզերական պատրիարքի մասնակցությամբ՝ մայրավանքում մատուցվեց սբ. պատարագ, իսկ երեկոյան Երեւանի Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում տեղի ունեցավ էկումենիկ արարողություն, որից հետո Բարթողոմեոս Առաջինն իր մաղթանքը հղեց 1700-ամյակի առիթով: Ապա երկու հոգեւոր պետերն ու արարողությանը ներկա հոգեւորականների դասը եւ բազմաթիվ հավատացյալներ ունկնդիր եղան հոգեւոր երաժշտության համերգի:

Նոյեմբերի 5-ի առավոտյան Երեւանի Սբ. Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցում տիեզերական պատրիարքը մատուցեց հունածես պատարագ՝ Հայաստանում բնակվող հույն համայնքի համար:

Ապա Ամենայն Հայոց հայրապետի եւ հոգեւորականների դասի ընկերակցությամբ՝ տիեզերական պատրիարքն այցելեց ՀՀ նախագահի նստավայր եւ հանդիպում ունեցավ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ:

Նույն օրը Բարթողոմեոս Առաջինը բանախոսությամբ հանդես եկավ ՀՀ Ազգային ակադեմիայում՝ «Արեւելյան եւ Հին Արեւելյան Ուղղափառ եկեղեցիների միջեւ երկխոսության արդիականությունը եւ հեռանկարները» թեմայի շրջանակներում: Տիեզերական պատրիարքն այցելեց նաեւ Երեւանի պետական համալսարանի աստվածաբանական ֆակուլտետ, ուր տեղի ունեցավ հանդիպում ֆակուլտետի ուսանողների, ինչպես նաեւ Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի եւ Սեւանի Վազգենյան դպրանոցի սաների հետ:

Պատրիարքի այցը եզրափակվեց հայոց առաջին կաթողիկոս Սբ. Գրիգոր Լուսավորչի չարչարանաց վայր՝ Խոր Վիրապ ուխտագնացությամբ:

Սա Բարթողոմեոս Ա պատրիարքի երկրորդ այցն էր Մայր Աթոռ: Առաջին այցելությունը տեղի է ունեցել 1997 թվականին:

Կոստանդնուպոլսի տիեզերական պատրիարքություն

Կ. Պոլսի պատրիարքությունը հիմնվել է 330 թվականին եւ կոչվում է տիեզերական՝ սկսած 451 թվականից, երբ Քաղկեդոնի ժողովի որոշմամբ՝ նրա սահմանները եւ հեղինակությունը տարածվեցին այն թեմերի եպիսկոպոսների նկատմամբ, «որոնք գտնվում են բարբարոսների մեջ»: Մինչեւ 1453 թ. Կ. Պոլսի անկումը, Կ. Պոլսի պատրիարքը գլխավորում էր Արեւելյան Հռոմեական (Բյուզանդական) կայսրության եկեղեցին, իսկ Կ. Պոլսի Սբ. Սոֆիա տաճարը արեւելյան քրիստոնեական (քաղկեդոնական) աշխարհի կրոնական կյանքի կենտրոնն էր:

Ներկայումս Կ. Պոլսի պատրիարքության ենթակայության տակ են Թուրքիայի, Արեւմտյան Եվրոպայի, Հյուսիսային եւ Հարավային Ամերիկաների, Ավստրալիայի շուրջ 3.5 միլիոնանոց օրթոդոքս համայնքները, ինչպես նաեւ Հունաստանի որոշ հատվածներ՝ Աթոս լեռան վանական հանրապետությունը, Կրետեի կիսաինքնավար եկեղեցին:

Բարթողոմեոս Առաջինը (ծնվ. 1940 թ.) պատրիարքության գահակալ է ընտրվել 1991 թվականին:

«Եկեղեցի-պետություն» թեմայով գիտաժողով Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում

Նոյեմբերի 1-ին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում ընթացավ «Եկեղեցի-պետություն» թեմայով երկօրյա գիտաժողով, որի նախաձեռնողներն էին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածինն ու Երեւանի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը:

Գիտաժողովի բացման նիստի նախագահող Տ. Շահե արք. Աճեմյանն ընթերցեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ուղերձ-մաղթանքը:

Անդրանիկ նիստի ընթացքում գիտաժողովի մասնակիցներն իրենց զեկույցներով անդրադարձան Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու իրավական խնդիրներին եւ սեփականատիրական հարցերին՝ համաձայն ՀՀ Սահմանադրության: Քննարկումների արդյունքում ժողովականները նշեցին օրենսդրական բարեփոխումներ կատարելու անհրաժեշտությունը՝ ի շահ պետություն-եկեղեցի փոխշահավետ համագործակցության, ինչպես նաեւ ազգային ավանդական արժեքների պահպանման: Քննարկվեցին նաեւ տարբեր կրոնական կազմակերպությունների իրավական կարգավիճակի հարցը, հոգեւորության հիմնախնդիրը:

Գիտաժողովի մասնակիցների թվում էին նաեւ արտասահմանցի գիտնականներ:

Տես էջ 2

Տես էջ 1

Գարեգին Բ կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Ռումինիայի նախագահի Իոն Իլիեսկուի հետ

Նոյեմբերի 1-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Ռումինիայի նախագահ Իոն Իլիեսկուի հետ:

Ողջունելով մեծարգո հյուրին Նորին Սրբությունն ուրախություն հայտնեց, որ հայ եւ ռումին ժողովուրդների դարավոր կապերը շարունակվում եւ ամրապնդվում են երկու երկրների նախագահների փոխայցելություններով: Վեհափառ հայրապետը նշեց նաեւ, որ այդ բարեկամության ամրապնդմանը նախանձախնդիր է նաեւ Հայ եկեղեցին: Այս առիթով Նորին Սրբությունն անդրադարձավ Հայ Առաքելական եւ Ռումին Օրթոդոքս եկեղեցիների միջեւ եղբայրական կապերին՝ հիշատակելով կաթողիկոսության առաջին տարում իր այցելությունը Թեոկտիստ պատրիարքին, ինչպես նաեւ այս տարի ռումին հոգեւոր առաջնորդի մասնակցությունը Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի սեպտեմբերյան գլխավոր հանդիսություններին:

Նորին Սրբությունը նաեւ իր երախտագիտությունը հայտնեց Ռումինիայի իշխանություններին՝ ռումինահայ համայնքի նկատմամբ տածած հոգատար ու ջերմ վերաբերմունքի համար: Վեհափառ հայրապետը նշեց, որ ռումինահայության հանդեպ երկրի իշխանությունների գնահատանքի վկայություն է նկատում նաեւ Ռումինիա կատարած այցի ընթացքում նախագահի կողմից իրեն հանձնված բարձրագույն պարգեւը՝ «Ռումինիայի աստղ» շքանշանը:

Պարոն նախագահը, իր հերթին հավաստելով երկու ժողովուրդների բարեկամության մասին, նշեց, որ Ռումինիայում այս տարի հանդիսավորապես տոնվել է ոչ միայն Հայ Եկեղեցու 1700-ամյակը, այլեւ Ռումինիայի հայոց թեմի 600-ամյակը:

Հանդիպման ավարտին Ռումինիայի նախագահը Վեհափառ հայրապետի ուղեկցությամբ ծանոթացավ վեհարանում պահվող հոգեւոր գանձերին, եղավ մայր տաճարում, մոմեր վառեց երջանկահիշատակ Վազգեն Ա եւ Գարեգին Ա հայոց հայրապետների շիրիմներին:

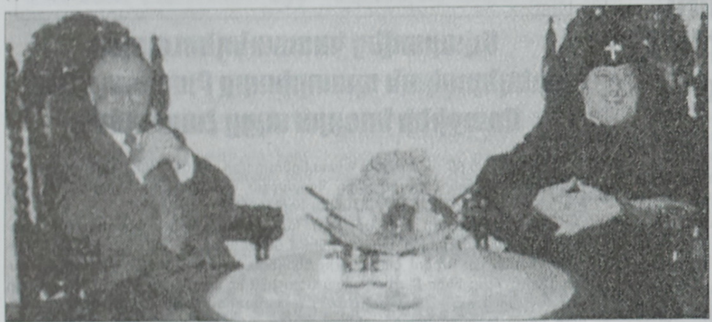

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Լատվիայի Հանրապետության արտգործնախարար Ինդուլիս Բերզինշին

Նոյեմբերի 6-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Լատվիայի Հանրապետության արտգործնախարար Ինդուլիս Բերզինշին:

Վեհափառ հայրապետը ոգեւորիչ եւ ուրախալի համարեց երկու երկրների միջեւ զարգացող կապերը եւ մաղթեց, որ դրանք դառնան պտղաբեր ու առավել շոշափելի: Հայոց հայրապետը նշեց, որ այդ կապերի ամրապնդմանն իր նպաստն է բերում Լատվիայի երիտասարդ հայ համայնքը՝ երախտագիտությամբ նշելով նաեւ վերջինիս հանդեպ Լատվիայի իշխանությունների բարյացակամ վերաբերմունքը:

Պրն. Բերզինշը շնորհավորեց Նորին Սրբությանը Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի առիթով: Նախարարն ուրախությամբ նշեց, որ Լատվիան նույնպես տոնում է Հայ եկեղեցու մեծ հոբելյանը, իսկ 1700-ամյակի առիթով Ռիգայի կենտրոնում բացված ցուցահանդեսը յուրօրինակ ուխտավայր է դարձել ոչ միայն հայերի եւ լատիշների, այլեւ Լատվիա այցելող բոլոր հյուրերի համար:

Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի առաջին փոխարտգործնախարարին եւ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահներին

Նոյեմբերի 6-ի երեկոյան Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ընդունեց Ռուսաստանի առաջին փոխարտգործնախարար Վյաչեսլավ Տրուբնիկովին եւ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահներին՝ ղարաբաղյան հակամարտության հարցով ԱՄՆ-ի հատուկ բանագնաց, դեսպան Ռուդոլֆ Փերինային, ֆրանսիացի համանախագահ Ֆիլիպ դը Սյուրմենին, Ռուսաստանի կողմից համանախագահ Նիկոլայ Գրիբկովին:

Վեհափառ հայրապետը ողջունեց բանագնացներին՝ նշելով, որ հայ ժողովրդի ձգտումն է ղարաբաղյան հակամարտությունը լուծել բացառապես խաղաղ ճանապարհով: Նորին Սրբությունը մտահոգություն հայտնեց վերջին շրջանում Ադրբեջանում եւ Թուրքիայում հնչող պատերազմի սպառնալիքների առնչությամբ, որոնք միայն խոչընդոտում են հակամարտության լուծմանը:

Հայոց հայրապետն իր զորակցությունը հայտնեց Մինսկի խմբի խաղաղասիրական առաքելությանը՝ նշելով, որ այդ նպատակին են ուղղված նաեւ երկու ժողովուրդների հոգեւոր առաջնորդների պարբերական հանդիպումները:

Պարոն Տրուբնիկովն ընդգծեց հակամարտության կարգավորման գործում հոգեւոր կառույցների համագործակցության կարեւորությունը:

«Ձեր հեղինակությամբ եւ ազդեցությամբ դուք կարող եք անել ավելին, քան քաղաքագետները»,- համոզմունք հայտնեց Ռուսաստանի փոխարտգործնախարարը:

Հյուրերը շատ կարեւոր նկատեցին այն հանգամանքը, որ հակամարտությունը կրոնական չէ:

Գարեգին Բ կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ

օծվեցին Գյումրիի Սբ. Հակոբ եկեղեցու խաչերը

Նոյեմբերի 7-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մեկնեց Գյումրի՝ հանդիսապետելու Գյումրիի Սբ. Հակոբ եկեղեցու խաչերի օծումը:

Ձեռամբ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ կաթողիկոսի, Շիրակի թեմի առաջնորդ Տ. Միքայել եպս. Աջապահյանի եւ Ուկրաինայի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Գրիգորիս արք. Բունիաթյանի՝ սրբալույս մյուռոնով օծվեցին եկեղեցու բոլոր 5 խաչերը: Կատարվեց խաչերի երկրպագություն, որից հետո խաչերը բարձրացվեցին եւ տեղադրվեցին Սբ. Հակոբ եկեղեցու կենտրոնական ու եկեղեցու անկյունները բոլորող չորս զանգակատների գմբեթներին:

Գյումրիի նորակառույց Անի թաղամասում Սբ. Հակոբ եկեղեցին վեր է խոյանում ամերիկահայ բարերար Սարգիս Հակոբյանի հովանավորությամբ: Եկեղեցու հիմնարկեքի արարողությունը, հանդիսապետությամբ Ամենայն Հայոց հայրապետի, տեղի էր ունեցել անցած տարվա հուլիսին՝ Նորին Սրբության Շիրակ կատարած հովվապետական անդրանիկ այցի ընթացքում:

Արդեն կանգուն եկեղեցին կառուցվել է ճարտարապետ Բաղդիկ Արզումանյանի նախագծով՝ միջնադարյան Անիի Սբ. Առաքելոց եկեղեցու նմանությամբ: Քաղաքի այս նոր աղոթատունն իր չափերով գերազանցում է առաջնորդանիստ Սբ. Աստվածածին (Յոթվերք) եկեղեցուն: Կամարակապ ընդարձակ աղոթասրահում եկեղեցական արարողություններին կարող է մասնակցել շուրջ 500 հավատացյալ: Օգտագործված է նաեւ եկեղեցու նկուղային հարկը, որտեղ կառուցված են ընդարձակ դահլիճ եւ սենյակներ՝ եկեղեցական սպասավորների համար:

Նորակառույց եկեղեցու օծումը նախատեսվում է եկող տարվա մայիսին: Մինչ այդ կշարունակվեն ներքին հարդարման աշխատանքները, կենտրոնական գմբեթն ու աղոթասրահի կամարները կզարդարվեն զարդաքանդակներով ու Հայ եկեղեցու մեծագույն սրբերի բարձրաքանդակներով:

Օծման արարողության ավարտին Վեհափառ հայրապետն օրհնության, շնորհավորանքի ու գնահատանքի խոսքեր ուղղեց եկեղեցու բարերարներին, թեմի բարեխնամ առաջնորդին, ճարտարապետին ու շինարարներին եւ արարողությանը ներկա բազմաթիվ գյումրեցիներին: Նորին Սրբությունը պատգամեց հավատարիմ մնալ հայրերի սրբազան հավատքին ու Քրիստոսի կենարար սբ. խաչին, որ 1700 տարի շարունակ եղել է հայ ժողովրդի ապավենը:

Խաչերի օծման արարողությանը ներկա էին Շիրակի մարզպետ Ֆելիքս Փիրումյանը, Գյումրիի քաղաքապետ Վարդան Ղուկասյանը, պապական նվիրակ Պետեր Ցուրբրիգենը, Հայ կաթոլիկ եկեղեցու ներկայացուցիչները՝ Վարդան եպս. Քեչիչյանի գլխավորությամբ, Վեհափառ հայրապետին ուղեկցող ազգային բարերարներ տեր եւ տիկին Յակուբյանները:

Նույն օրը Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց հայրապետը եղավ 1988 թ. երկրաշարժից հիմնովին ավերված եւ այժմ վերակառուցվող Սբ. Ամենափրկիչ եկեղեցում, ծանոթացավ վերականգնման աշխատանքներին: 18-րդ դարի այս եկեղեցին, որ հիշեցնում է Անիի մայր տաճարը, արդեն իսկ կիսով չափ կանգուն է:

Թեմի առաջնորդարանում Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ մարզպետ Ֆելիքս Փիրումյանի եւ քաղաքապետ Վարդան Ղուկասյանի հետ: Քննարկվեցին հարցեր՝ եկեղեցիների վերաշինության, եկեղեցապատկան հողերում ֆերմերային տնտեսություններ հիմնելու եւ մարզում հայորդյաց տներ ստեղծելու վերաբերյալ:

Օծվեց Ալավերդու Սբ. Գրիգոր Նարեկացի եկեղեցին

Նոյեմբերի 11-ին, ձեռամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց հայրապետի, օծվեց Ալավերդու Սբ. Գրիգոր Նարեկացու անունը կրող նորակառույց եկեղեցին:

Եկեղեցու շինարարությունն սկսվել էր շուրջ մեկ տարի առաջ, եւ այս կարճ ժամանակահատվածում Ալավերդու Մանես-Վալեքս լեռնամետալուրգիական կոմբինատի տնօրեն Վալերի Մեջլումյանի հովանավորությամբ ու ժողովրդի աջակցությամբ ավարտված են տաճարի կառուցման հիմնական աշխատանքները:

Եկեղեցու բարերարի բնորոշմամբ՝ եկեղեցին այն հարստությունն է, որ մեր ժողովրդին անհրաժեշտ է բոլոր տեսակի արժեքներից առաջ, քանի որ դրանով են պայմանավորված նրա բարոյական ու հոգեւոր նկարագիրը եւ հայրենիքի հանդեպ սերը, հարգանքը դիմացինի նկատմամբ:

Ձեռամբ Վեհափառ հայրապետի՝ նախ օծվեց սբ. սեղանը, ապա սրբազան հայրերն օծեցին մկրտության ավազանը, չորս ավետարանիչների ու 12 առաքյալների անունները կրող սյուները: Նորակառույց եկեղեցում մատուցվեց անդրանիկ սուրբ պատարագը:

Նորին Սրբությանն իրենց հայրենի քաղաքում դիմավորելու եւ նրա օրհնությունն ստանալու էին եկել հարյուրավոր ալավերդցիներ ու շրջակա գյուղերի բնակիչներ: Եկեղեցու հանդիսավոր բացմանը ներկա էին ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ Արմեն Խաչատրյանը, Լոռու մարզպետ Հենրիկ Քոչինյանը եւ պաշտոնատար այլ անձինք:

Հավարտ օծման արարողության՝ Հայոց հայրապետի սրբատառ կոնդակով Վալերի Մեջլումյանին շնորհվեց Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցու բարձրագույն պարգեւը՝ «Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանը: Հայրապետական կոնդակն ընթերցեց Գուգարաց թեմի առաջնորդ Սեպուհ եպս. Չուլջյանը: Օծման արարողության առիթով Վեհափառ հայրապետը եկեղեցուն նվիրեց նաեւ հաղորդության սրբազան սկիհ:

Հոյակերտ այս կոթողի մեջ համադրված են միջնադարյան մեծագույն վանքերի՝ Հաղպատի, Սանահինի եւ Օձունի ճարտարապետական հնարանքներն ու լուծումները:

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի տեղեկատվական համակարգ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ն. Ս. Օ. ԲԱՐԹՈՂՈՄԵՈՍ Ա-Ի ՀԵՏ ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Նոյեմբերի 4

«Այս է իմ պատվիրանը, որ սիրեք միմյանց, ինչպես որ Ես սիրեցի ձեզ: ... Ոչ թե դուք Ինձ ընտրեցիք, այլ Ես ձեզ ընտրեցի եւ ձեզ կարգեցի, որ դուք գնաք եւ պտղաբեր լինեք, եւ ձեր պտուղը մնա, եւ ինչ էլ որ Իմ անունով Հորիցս խնդրեք, ձեզ տա»:

Հովհ. 15. 12-16

Սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս, սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ.

Մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի՝ առաքյալներին ուղղված այս պատգամն է հնչում այս պահին մեր հոգում, երբ մենք միասնաբար, Հայ Առաքելական եւ Հույն Ուղղափառ եկեղեցիների հավատավոր մեր զավակների հետ, Երեւանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու նորաօծ կամարների ներքո հավաքվել ենք աղոթքի Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի տոնական առիթով:

Երկնային շնորհն ունենք Քրիստոսի հետեւորդները լինելու, Նրա սուրբ անունը կրելու: Նա ընտրեց մեզ, երբ 2000 տարիներ առաջ Իր Ավետարանի քարոզությանը կոչեց առաքյալներին: Ընտրեց մեզ աստվածային Իր սիրով եւ պատգամեց բոլոր ժամանակներում ապրել ու գործել միմյանց հանդեպ

անկասկած սիրով, պատվիրեց պտղաբեր լինել, մնայուն արդյունք տալ՝ իբրեւ քրիստոնյա կոչման ամենամեծ վկայություն ու երաշխիք:

Քրիստոսի առաքյալները, հավատի վկաները, չունեին հաղթական այլ զենք, բայց միայն անունը Հիսուս Քրիստոսի եւ Սուրբ Ավետարանի խոստումը Նրա. «զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ՝ տացէ ձեզ»: Խնդրել Քրիստոսի անունով նշանակում է հավատարիմ լինել Նրա խոսքին եւ առաջին հերթին՝ եղբայրության ու սիրո տերունական պատգամին, որով կնքված է մեր ուխտը առ Աստված:

Մխիթարությամբ է համակված Մեր հոգին, քանզի հայոց համազգային մկրտության մեծ հոբելյանին ձոնված այս տաճարի օծմանը աղոթակից եղան մեզ քրիստոնեական քույր եկեղեցիների պետեր, հոգեւորական ու աշխարհական ներկայացուցիչներ, իսկ այսօր, սիրեցյալ եղբայր, Դուք առ Աստված Ձեր աղոթքն եք միահյուսում մեր ժողովրդի զավակների եւ հավատակից մեր բոլոր եղբայրների աղոթքներին: Քրիստոնեական քույր եկեղեցիների միասնականությունը հավատի մեջ գոտեպնդում, զորացնում է մեր ժողովրդին եւ համակում լավատեսությամբ: Ամենախնամ Աստված ավելի ու ավելի է մոտենում հայոց սրտերին, հատկապես Հայաստանում, որ թոթափել է անաստվածության անհույս ժամանակները եւ ազատության դրոշի ներքո իր նոր կյանքն է կառուցում: Հայ եկեղեցին հուսառատ օրեր է ապրում. վերականգնվում են խոնարհված եկեղեցիները, կառուցվում են նորերը եւ լցվում հավատավոր ժողովրդով, առ Աստված բարձրացող աղոթքով: Հոգեւոր վերազարթոնքի ճանապարհը, բյուր փառք Աստծո, անցնում ենք՝ ունենալով քույր եկեղեցիների զորակցությունը:

Ձերդ Սրբություն, սիրելի եղբայրներ եւ քույրեր.

Ավանդաբար մեր երկու եկեղեցիները կենսագրական շատ ընդհանուր էջեր ունեն, մշակութային ամենատարբեր ու հարազատ առնչություններ: Մեր ժողովուրդների ընդհանրություններից է նաեւ աշխարհասփյուռ լինելու իրողությունը: Քրիստոսատեր մեր զավակները դարերով ապրում են բազում այլ երկրներում, տարբեր ժողովուրդների հետ կողք կողքի եւ ունեն ստեղծագործ կյանքի նույն ձգտումներն ու իղձերը, խաղաղասեր ու հաշտարար նույն ընթացքը: Մեր եկեղեցիների եղբայրությունը եւ մեր ժողովուրդների բարեկամությունը ամուր է ոչ միայն հոգեւոր պետերիս եւ պետական այրերի հանդիպումներով, այլեւ, եւ առավել՝ աշխարհացրիվ մեր զավակների միջհամայնքային համագործակցությամբ, նրանց համատեղ աղոթքով:

Միասնաբար աղոթք բարձրացնելու կարիքն այսօր մենք շատ ունենք, երբ աշխարհի տարբեր կողմերում ավելանում են հանցավոր, աստվածամարտ մտածումներն ու արարքները, աճում է ահաբեկչության սպառնալիքը, մարդիկ են զոհվում, խորանում են անհաշտությունն ու թշնամանքը, հնչում են պատերազմի փողերը: Տիրոջ զորակցությունը հայցելու եւ միաբանվելու կարիքն ունենք՝ ընդդեմ հոգեւոր արժեքների անտեսման, քրիստոնեական բարոյական չափանիշների ոտնահարման:

Շարունակությունը էջ 4

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ն. Ս. Օ. ԲԱՐԹՈՂՈՄԵՈՍ Ա-Ի ԽՈՍՔԸ՝ ԸՆԹԵՐՑՎԱԾ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

Նոյեմբերի 3

Ձերդ Սրբություն, ծայրագույն պատրիարք եւ կաթողիկոս ամենայն հայոց, սիրելի եղբայր ի Քրիստոս, տեր Գարեգին, Սրբազան եւ հոգեշնորհ հայրեր, Բարեպաշտ քրիստոնյաներ

Մենք, լցված սիրով, եկել ենք Կոստանդնուպոլսից, որպեսզի անձնապես, ինչպես նաեւ Քրիստոսի Մեծ եւ Սուրբ եկեղեցու անունից մասնակցենք քրիստոնեական հավատքը հայ ժողովրդի կողմից պաշտոնական կրոն հռչակելու 1700-ամյակի տոնակատարություններին:

Մենք շնորհավորում ենք ձեզ այս նշանակալի իրադարձության առիթով եւ բոլորիդ հղում մեր սերն եւ հարգանքի ջերմ ողջույնները:

Մենք արտահայտում ենք մեր անկեղծ երախտագիտությունը մեր սիրեցյալ Հայաստան երկրորդ անգամ (այժմ պաշտոնապես) այցելելու եւ այս տոնակատարություններին մասնակցելու պատվի եւ հրավերի, ինչպես նաեւ հիանալի ու պատվավոր ընդունելության եւ բարի ու եղբայրական խոսքերի համար:

Տոնվող այս իրադարձությունն իսկապես կարեւոր է եւ արժանի հատուկ ուշադրության: Քանզի ի Քրիստոս հավատքը մի կողմից յուրաքանչյուրի համար անձնական խնդիր է, իսկ մյուս կողմից քաղաքացիական իշխանությունների կողմից քրիստոնեական հավատքի ընդունումը մեծ դաստիարակչական կարեւորություն ունի: Եթե մենք նկատի ունենանք մարդ արարածներից ոմանց թույլ կամքը, ապա քրիստոնեական հավատքի իբրեւ հանդուրժողական, դեռ ավելին իբրեւ պետական կրոն ընդունումը նպաստում է նույնիսկ հավատքի մեջ տկար մեր եղբայրների կողմից այս հավատքի խոստովանությանը եւ մեր համայնքներում համերաշխության զորացմանը:

Ամենաբարի Աստված, Ով գիտի մեր սկզբնաստեղծ նախնիների մեղանչման պատճառով չարի հանդեպ մարդկային ցեղի մեջ առաջացած հակումը, գործածում է դրա հետեւանքով առաջ եկող չարիքների սպառնալիքը իբրեւ նոր անկումներից մեզ զերծ պահելու միջոց: Բայց նույն նպատակով Նա գործածում է նաեւ երկնքի արքայության խոստումը, որը պատրաստված է նրանց համար, ովքեր պահում են պատվիրանները:

Ի հավելումն սրան՝ Աստված Իր ծառաներից՝ որդիների եւ դուստրերի անշահախնդիր սերը ներկայացնում է որպես արարածի եւ Արարչի միջեւ կատարյալ հարաբերություն: Մինչդեռ այս անշահախնդիր անձնական սերը, լինելով կատարյալ, անշուշտ կենդանի կերպով դրսեւորվում է շատ քչերի մեջ: Շատերն էլ ավելի ղեկավարության եւ առաջնորդության աստիճաններով բարձրանալու կարիք ունեն, մինչեւ հասնեն սանդուղքի վերջին աստիճանին, որը սերն է. «ավելի բարձր ճանապարհը» ըստ ս. Պողոսի (Ա Կորնթ. ԺԲ 31): Ուղղափառ եկեղեցին քաջ գիտի լավ օրինակի եւ իշխանություններին հպատակ ժողովրդի կողմից այն ընդօրինակելու մեծ դաստիարակչական կարեւորության մասին: Նա հստակորեն իր հավանությունն է հայտնում, երբ տեսնում է ընկերային բուրգի գագաթնամասին կանգնածներին ս. Ավետարանի օրենքներին համաձայն ապրելիս: Իսկապես, նա ներել ու անտեսել է բազում մարդկային սխալներ համաձայն մեղքերն արձակելու իշխանության, որը տրվել է նրան մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսից՝ ցույց տալու համար ապաշխարության, ինչպես նաեւ քրիստոնեական հավատքի օրինակները որպես քաղաքացիական առաջնորդների ընդօրինակման արժանի կարեւորագույն գործողություններ, քանի որ ի Քրիստոս հավատքն այն մեկնակետն է, որտեղից ծնվում են պատվիրանները պահելու որոշումն ու Ավետարանի թելադրանքներին հնազանդությունը, ինչն առաջնորդում է դեպի փրկություն:

Հայ եւ բյուզանդական ժողովուրդների միեւնույն ժամանակահատվածում ծգվող եւ նրանց առաջնորդների, ինչպես նաեւ ժողովուրդների միջեւ առավել կամ նվազ դրական հարաբերությունների առկայությամբ երկար պատմության ընթացքում մենք վկայում ենք գերիշխող ու կյանքը ծաղկեցնող այս քրիստոնեական հավատքը՝ չնայած հասարակ ժողովրդի եւ նրանց առաջնորդների անխուսափելի սխալների: Երբ այս հավատքը գոյություն ունի, սխալներն ընդունվում են որպես սխալներ, եւ ժողովուրդը ելքեր է փնտրում դրանք շտկելու: Մինչդեռ երբ այս հավատքը վերանում է, ճիշտն ու սխալը զանազանելու չափանիշը եւս կորչում է, եւ երբեմն սխալը վավերացվում է կամ պարզապես գերիշխում այն բյուր համոզմամբ, թե դա բարի է:

Հետեւաբար, որքան ժողովրդի կողմից քրիստոնեական հավատքի պաշտոնական կրոն հռչակումն արժանի է փառաբանության: Քանզի դա նշանակում է, որ իշխանությունները պարտավորություն ունեն, իրենց ժողովուրդներին կառավարելիս, որքան հնարավոր է, շատ ներշնչվել Ավետարանի հորդորներից, ինչպես օրինակ՝ արդարությունից, հավասարությունից, գթությունից, մարդ անձի նկատմամբ հարգանքից, հաշտությունից եւ այլն: Անշուշտ քրիստոնեական հավատքի ընդունումը չի կարող մեկին պարտադրվել ուժով, քանի որ խղճի ազատության հարգումը անհրաժեշտ է:

Շարունակությունը էջ 4

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ...

Սկիզբը՝ էջ 3

Այսօր, երբ տոնախմբում ենք Հայաստանում քրիստոնեության հաղթության՝ աշխարհում առաջինը պետական կրոն հռչակման հոբելյանը, 1700-ամյա նվիրական հիշատակները մեր հոգիներում զորացնում են հավատը եւ նորոգում առաքելության մեր ուխտը ու մեր աղոթքը:

Ձերդ Սրբություն, սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս.

Աստված կարգեց մեզ Իր այգու մեջ պտղաբեր լինելու: Հայցենք երկնավորի զորակցությունը, որ առաջնորդի քրիստոնեական բոլոր եկեղեցիները եղբայրական սիրո շավիղներով՝ միասնաբար գործակցելու, ջանքերն ու հնարավորությունները մեկտեղելու՝ հանուն փրկագործական Իր սուրբ առաքելության, որպեսզի հավատի լույսը հալածի խավարը աշխարհում, ու չպակասի երբեք աղը երկրի: Աղոթենք, որ Տիրոջ օգնությամբ հավատը նորոգի մարդկային հոգիները, սրբի ու մաքրի մրուրից, պարզի բոլոր հայացքները՝ երկնքի հավիտենությունը տեսնելու, որպեսզի գիտության՝ օրավուր աճող նվաճումները, արվեստի ու այլ ասպարեզներում ծնունդ առնող գործերը ծառայեն միայն Աստծո փառքին, որ բարիքն է մարդկության եւ երջանկության միակ ճանապարհը: Տագնապներով լեցուն այս օրերին միասիրտ հայցենք Բարձրյալի խաղաղարար Կամքը եւ ճշմարտության Հոգին, որ արդարությամբ է գործում:

Թող էկումենիկ եղբայրասիրությամբ միշտ պայծառ ու մշտահունչ աղոթքով լեցուն լինի հոգեւոր մեր միության Սուրբ Տաճարը, ուր հարատեւ փառք հնչի առ Բարձրյալը, Ով ընտրեց մեզ ու պատվիրեց սիրով ու եղբայրաբար ապրել, պտղաբեր լինել եւ Իր Սուրբ Անունով հայցել խաղաղություն համայն աշխարհին, բարօրություն բոլոր ժողովուրդներին այսօր եւ միշտ եւ հավիտյան՝ ամեն:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ն. Ս. Օ. ԲԱՐԹՈՂՈՄԵՈՍ Ա-Ի ԽՈՍՔԸ ...

Սկիզբը՝ էջ 3

Չեն ներվում նաեւ մոլեռանդությունն ու արմատականությունը, հենց այն պատճառով, որ Ավետարանը, ըստ Պողոս առաքյալի, սովորեցնում է. «Ուր Տիրոջ Հոգին է, այնտեղ նաեւ ազատություն է» (Ղուկ. Գ 17): Ավելին, օրենքն ու վարչական համակարգը իբրեւ մարդասիրական են ներկայանում, եւ ամբողջ ընկերային կյանքը սրա համաձայն է գունավորված, համագործակցության խաղաղ ոգին է զարգացվում եւ ուղեկցվում յուրաքանչյուր մարդ արարածի իրավունքներով ու պարտավորություններով:

Հետեւաբար, այստեղ նշված պատճառներով հստակ է, որ պատշաճ եւ արժան է մեծաշուք կերպով տոնել 1700 տարի առաջ հայ ժողովրդի կողմից քրիստոնեական հավատքն իբրեւ պաշտոնական կրոն հռչակվելը: Դարեր առաջ տեղի ունեցած այս պատմական իրադարձության հետեւանքներն այսօր դեռեւս կենդանի են եւ մեծ նշանակություն ունեն հայ ժողովրդի կյանքում: Սա հաստատապես ճշմարտվում է հայոց գրերի հանրահայտ գյուտով եւ դրանով հայ ժողովրդի հիշողության մեջ հետագայի պատմական, բանասիրական եւ մշակութային արժեքների պահպանությամբ, ինչով հայերն իրավամբ հպարտ են:

Մենք ջերմագին աղոթում ենք, որ բարեպաշտ քրիստոնյա հայ ժողովուրդը շարունակի ներշնչվել ավետարանական ազնիվ սկզբունքներով եւ բարի գործերով բարգավաճել մինչեւ այս աշխարհի վերջը:

Թող մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհը եւ Նրա անսահման սերը լինեն ձեզ բոլորիդ հետ եւ մեզ բոլորիս պարգեւեն նման բազում գեղեցիկ տոնակատարությունների մասնակցության ուրախ առիթներ:

Եկայք շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ...

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ի ԽՈՍՔԸ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԲԱՐԹՈՂՈՄԵՈՍ Ա-Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս.ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս.ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Նոյեմբերի 4

Ձերդ Սրբություն, սիրեցյալ եղբայր Բարթողոմեոս Ա, Տիեզերական Պատրիարք Կ. Պոլսո, սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ.

Միածին Փրկչի էջքով 1700 տարիներ առաջ Հայաստան աշխարհում հնչեց դեպի Աստված դարձի հրավերը, եւ համայն հայոց հոգիներում արձագանքեց աստվածատես սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի՝ «եկայք շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ...» կոչը: Հարության հավատի վերափոխիչ զորությամբ խմորվեցին հայորդյաց հոգիները, կերտվեցին իբրեւ Աստծո բնակության տաճարներ, որոնցից բխող հավատը, հույսն ու սերը շաղախվեցին քար քարի հետ, ու Փրկչի իջման տեղում մարմին առավ Լուսեղեն Մայր Տաճարը Միածնաէջ:

«Էջ Միածին»՝ 17 դար Աստվածային Լույսի էջք հայոց հոգիներում:

«Էջ Միածին»՝ 17 դար մշտահունչ աղոթք եւ աննվազ կարոտաբաղձ հայոց երկինք բարձրացող:

Ձերդ Սրբություն, այսօր, երբ Սուրբ Էջմիածնի աղոթախոս կամարների ներքո համախմբվել ենք սրբազան պատարագի արարողությամբ եզրափակելու Հայաստանում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի հոբելյանական տոնախմբությունները, մեր հոգիներում վերստին եւ առավել ուժգնությամբ է արձագանքում «եկայք շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ...» երկնառաք հրավերը, ու մեր շուրթերին նորոգ հույսով բազմապատկվում «Էջ, Միածին» հայցը: Նոր հազարամյակն ազդարարող առաջին ղողանջների հետ Մենք, շնորհընկալ Հայրապետս Ամենայն Հայոց, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից հավատի մեր հայր սուրբ Լուսավորչի Կանթեղի լույսը բաշխեցինք Հայ Եկեղեցու բոլոր թեմերին՝ «եկայք շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ...» հրավերով, առ Աստված հավատի մեր ուխտն ու Հայ Առաքելական մեր միաբանությունը վերահաստատելու պատգամով:

2001 թվականի ողջ ընթացքում 1700 տարիների հեռվից եւ 17 դարերի փորձառությամբ հայ ժողովուրդն արժեւորեց քրիստոնեական իր կյանքի ուղին եւ հավատավոր օրերի հիշատակների ոգեկոչումով նորոգեց Աստծո Տաճարն իր հոգում: Նոր դարի արշալույսը մեր ժողովրդի կյանքում նոր սկիզբ դարձավ դեպի Քրիստոս դարձի, նոր ելակետ՝ Հայ Եկեղեցու եւ Հայոց պետության դաշինքի ու համագործակցության՝ հանուն քրիստոնեական ճշմարիտ արժեքներով հայ կյանքի վերաշինության, հանուն նորօրյա հաղթանակների, որ ծնունդ պիտի առնեն լուսեղեն հայ հոգիների աստվածահաղորդ զորությամբ:

Այս վստահությամբ ու երազանքով Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյակի տոնակատարությունները նախաձեռնեցին ու կազմակերպական ընթացքի մեջ դրեցին Մեր նախորդ երկու՝ Վազգեն Ա եւ Գարեգին Ա Հայրապետները: Նույն հավատով էլ Մենք շարունակողը եղանք նրանց գործի՝ երկու տարի առաջ, այս օրը՝ Կամոքն Աստծո ու ժողովրդիս, Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ հոգեւոր ծառայության Մեր ուխտը հաստատելով իբրեւ առաջին սպասավոր Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու:

Մեր ժողովրդին ուղղված խոսքում այդ օրն ասացինք, որ չենք երկնչում ստանձնած մեծ պատասխանատվության առջեւ, քանզի՝ ապավինած Աստծուն, մեր կողքին ունենք Հայ Եկեղեցու ուխտապահ հոգեւոր դասը, Մեզ զորակից՝ հոգեւոր վերազարթոնքի ճանապարհն ընտրած մեր ժողովրդին ու Հայոց Պետությունը, քրիստոնեական մեծ ընտանիքի համեղբայրության մեջ զորացող քույր եկեղեցիները, որ էկումենիկ դրոշի ներքո համախմբված՝ եղբայրորեն ուրախակից հայ ժողովրդին, տոնում են Հայ Եկեղեցու մեծ տարեդարձը:

Սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս, հանդիսավոր ու տոնական այս օրն էլ նշանավոր է հավասակից եղբայրներիս սիրո վկայությամբ: Այսօր Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Տիեզերական Պատրիարքիդ շնորհաբեր այցով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին մեր ժողովուրդը նորոգում է հոբելյանի իր ուրախությունը եւ գոհաբանական աղոթք բարձրացնում առ Աստված վասն անխախտ եղբայրության եւ աննվազ պայծառության Քրիստոսի Ընդհանրական Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցու:

Մեծապես ուրախ ենք, որ այսօր պատարագի մասնակցությամբ Ձեզ հետ աղոթակից է Մեզ Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիվ Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Մութաֆյանը: Ուրախ ենք ողջունելու ներկայությունը Նորին Գերազանցություն Գլոստերի դքսի ու դքսուհու, ովքեր իբրեւ ներկայացուցիչը Անգլիո թագուհու՝ Էլիզաբեթ Երկրորդի, մասնակից են 1700-ամյակի հոբելյանական ուրախությանը մեր ժողովրդի:

Հայրապետական օրհնությամբ ողջունում ենք այստեղ ներկայությունը նաեւ հայոց պետական ավագանու՝ գլխավորությամբ Ազգային ժողովի մեծարգո նախագահ տիար Արմեն Խաչատրյանի, ինչպես եւ՝ ներկայությունը Հայաստանում պաշտոնավարող բարեկամ պետությունների դիվանագիտական ներկայացուցիչների:

Ձերդ Սրբություն, Մենք փառք ենք բարձրացնում առ Աստված, որ «Միութիւն ի կարեւորս, ազատութիւն ի յերկբայականս եւ սէր յամենայնի» հիմքերի վրա օրեցօր զորանում է հոգեւոր միությունը քրիստոնեական եկեղեցիների: Մենք կանգնած ենք արդի կյանքի հրամայականների առջեւ: Բազում մոլորությունները, սպառողական հոգեբանությունը, զվարճանքներով կյանքն իմաստավորելու ինքնախաբեությունը, չքավորությունն ու սովը օտարացնում են մարդկանց, սերմանում անվստահություն. ազգային, կրոնական ու քաղաքական անհանդուրժողականությունը խորացնում է թշնամությունը աշխարհում. մարդը հեռանում է Արարչից՝ կանգնելով կործանման իրական վտանգի առջեւ:

Քրիստոնեական եկեղեցիների միասիրտ ու միակամ գործակցությամբ ու համատեղ ջանքերով, միահոգի աղոթքով պիտի բարձրացնենք հավատի հոգեւոր Տաճարը, որպեսզի այդ Սուրբ Խորանից ճառագող Փրկչական Լույսը կենսահորդ ուժով փարատի անգիտության խավարը մարդկային հոգիներում, առաջնորդի ատելությունից դեպի սեր, անհուսությունից դեպի խոստումնալից գալիքի ու հարատեւ երջանիկ կյանքի օրհնալի հանգրվան:

Միածնի Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ հոգեւոր պետերիս եւ բարեպաշտ մեր հավատացյալների աղոթքն ու հայցը թող լինի. «Էջ, Միածին»: Իջի՛ր, Միածին՝ «յերկիր խաղաղութիւն եւ ի մարդիկ հաճութիւն» աշխարհանորոգ Քո ավետիսով, «եկայք, շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ...» տերունական Քո հրավերով: Իջի՛ր, Միածին, այսօր եւ միշտ՝ Աստվածային Քո աներկբա Սիրով ու պայծառ պահիր Տաճարն Աստծո մեր հոգիներում, որ Հավատը, Հույսը ու Սերը օրհնությամբ իջնեն համայն աշխարհին, հողին, բարիքին, մարդկանց սրտերին, ձեռաց գործերին: Իջի՛ր, Միածին, եւ անխռով ու ապահով պահիր Քո հոտը բանավոր, ճշմարտության Հոգովդ զորացրու հոգեւոր ու պետական առաջնորդներիս, որպեսզի կատարենք մեր պարտքը մեր ժողովուրդների, համայն մարդկության եւ Աստծո առջեւ: Իջի՛ր, Միածին: Ունկն դիր մեր հայցին, Իջի՛ր, Միածին: Քեզ փառք, պատիվ եւ իշխանություն այժմ եւ հավիտյանս. ամեն:

«ՍԲ. ՍԱՀԱԿ– ՍԲ. ՄԵՍՐՈՊ» ՇՔԱՆՇԱՆ՝ ԷԴՎԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԱՆԻՆ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակով հայ մեծանուն կոմպոզիտոր Էդվարդ Միրզոյանին ծննդյան 80-ամյակի առիթով շնորհվեց Հայ Առաքելական եկեղեցու «Սբ. Սահակ-Սբ. Մեսրոպ» շքանշանը՝ իբրեւ գնահատանք տաղանդաշատ կոմպոզիտորի ունեցած մեծ վաստակի:

Նոյեմբերի 9-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում՝ վեհարանի հանդիսությունների սրահում, շքանշանը հոբելյարին հանդիսավորապես հանձնեց Ամենայն Հայոց հայրապետը: Կոմպոզիտոր Էդ. Միրզոյանը երկար տարիներ եղել է ՀՀ կոմպոզիտորների միության նախագահը: Այսօր էլ մաեստրոն շարունակում է հասարակական գործունեությունը՝ նախագահելով Խաղաղության հիմնադրամը, որի պատվավոր անդամն է նաեւ Ամենայն Հայոց հայրապետը:

Հանդիսության ընթացքում հնչեցին կոմպոզիտորի ստեղծագործություններից, իրենց կատարումներով մաեստրոյին շնորհավորեցին հանրահայտ երգչուհի Արաքս Դավթյանը, ջութակահար Նիկոլայ Մադոյանը, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ Արարատյան հայրապետական թեմի երգչախմբերը:

Շքանշանի հանձնման արարողությանը ներկա էին ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերով նախարար Ռոլանդ Շառոյանը, մշակույթի գործիչներ, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միաբաններ:

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի տեղեկատվական համակարգ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

Սկիզբը՝ նախորդ համարում

Ս. ՍԱՀԱԿ Ա ՊԱՐԹԵՎ
(388-439)

419-422 թթ. ապստամբությունը ճնշվեց պարսից արքունիքի կողմից, սակայն վերջինս շուտով համոզվեց, որ երկիրը հնազանդ պահելու համար անհրաժեշտ է լեզու գտնել ոչ միայն հայ նախարարների, այլեւ հոգեւորականության հետ: Պարսից Վռամ Ե Գոռ թագավորը Սմբատ ասպետի միջոցով բանակցություններ է սկսում նախարարների հետ: Սահակ Պարթեւն էլ, արեւմտյան բաժնում թողնելով Մեսրոպ Մաշտոցին եւ Վարդան Մամիկոնյանի եղբայրներին, որոնց հանձնարարեց դարձի բերել բորբորիտոններին, գալիս է Այրարատյան երկիր, հավաքում է բոլոր նախարարազուններին եւ Սմբատ ասպետին ու իր թոռ Վարդան Մամիկոնյանին եւ բանակցելու համար ուղարկում պարսից արքունիք: Վռամ Ե Գոռը հատուկ հրովարտակով մոռացության տվեց հայ ապստամբ նախարարների մեղքերը եւ Սահակ Պարթեւի խնդրանքով Արեւելյան Հայաստանի թագավոր ճանաչեց Վռամշապուհի որդի Արտաշեսին, որին տվեց Արտաշիր անունը: Վերջինս Հայաստան եկավ առանց պարսիկ վերակացուի եւ թագավորեց 6 տարի: Արեւելյան Հայաստան վերադարձած Մաշտոցն ու Սահակ Պարթեւն իրենց աշակերտներին ուղարկում են Միջագետքի Եդեսիա քաղաքը (Հովսեփ եւ Եզնիկ Կողբացի)՝ թարգմանելու հայրախոսական գործերը եւ այնուհետեւ անցնելու Կոստանդնուպոլիս (Բյուզանդիա)՝ հմտանալու հունարենի մեջ եւ թարգմանելու եկեղեցու հույն հայրերի երկասիրությունները: Բյուզանդիա են մեկնում նաեւ Ղեւոնդը, Կորյունը, Հովհանն ու Արձանը:

428 թ. պարսից արքունիքը, ժամանակը հարմար սեպելով, որոշեց վերացնել հայոց թագավորությունը: Մի քանի նախարարների խոստանալով տիրույթները դարձնել ժառանգական՝ պարսից արքունիքը նրանց հորդորեց հանդես գալ Արտաշես թագավորի դեմ եւ պահանջել նրա գահընկեցությունը: Փորձ արվեց այդ գործի մեջ ներքաշել նաեւ Սահակ Պարթեւին՝ խոստանալով նրան տիրույթներ եւ թոռանը՝ Վարդան Մամիկոնյանին, դարձնել հայոց սպարապետ՝ հակառակ դեպքում սպառնալով նրան ձերբակալել եւ նրա ունեցած տիրույթները արքունիս գրավել: Սահակ Պարթեւը ցուցաբերեց մեծ հայրենասիրություն եւ հրաժարվեց պարսից արքունիքի ձեռքին գործիք դառնալուց, սակայն պարսից արքունիքը, այնուամենայնիվ, Արտաշես թագավորին գահընկեց արեց, Սահակ Պարթեւին զրկեց կաթողիկոսական աթոռից եւ արքունիս գրավեց նրա տիրույթները: Պարսից արքան կաթողիկոս նշանակեց ոմն Սուրմակի, որ համագործակցել էր պարսիկների հետ եւ ամբաստանել թագավորին:

Սուրմակին եւ նրան հաջորդած ազգությամբ ասորի Բրքիշոյին հայ նախարարները զրկեցին կաթողիկոսական աթոռից եւ Սահակ Պարթեւի ձերբակալությունից չորս տարի անց դիմեցին պարսից Վռամ Ե արքային՝ խնդրելով կաթողիկոս նշանակել մեկ այլ մարդու, որը շարժվեր իրենց կրոնի օրենքներով, կամ էլ վերադարձնել Մեծն Սահակ կաթողիկոսին: Վերջինիս օգտին հանդես էին գալիս Ապահունյաց տեր Մանեճը, Արշարունյաց տեր Սպանդարատը՝ իրենց կողմնակիցներով: Գործին միջամտեց բյուզանդական Անատոլիոս զորավարը, որը Կուկայառիճեցի Հավուկին ուղարկեց պարսից արքունիք՝ խնդրելով, որ եթե պարսից թագավորը չի հաճում նրան իր բաժնում պահել, ապա թող թույլատրի գնալու բյուզանդական կամ հունական բաժին: Հայաստանի եպիսկոպոսներն էլ Մեսրոպ Մաշտոցի եւ եկեղեցու բոլոր պաշտոնյաների հետ նույն խնդրանքով պարսից արքունիք ուղարկեցին Վանանդի Զորհաշ գյուղից Մովսեսիկի որդի Տիրուկ քահանային: Վռամ Ե թագավորն արտաքնապես երկու կողմի խնդրանքն էլ կատարեց: Կաթողիկոս նշանակվեց

Շամվել ասորին, որը որպես Մեծն Սահակի ընդդիմադիր եւ հակաթոռ իրավունք ուներ ընկերանալու մարզպանին, վերահասու լինելու պահանջվելիք հարկերի բաշխմանը, դատաստաններին եւ աշխարհական այլ գործերի: Իսկ Սահակ Պարթեւին թողնվեց նրա կաթողիկոսական աթոռից ընդամենը մի քանի գյուղ, թույլ տրվեց նստել իր վիճակում, ուսուցանել սովորական ուսմունքը եւ ձեռնադրել նրանց, որոնց համար համաձայնություն կտար Շամվելը: Հայրենիք վերադառնալիս Սահակ Պարթեւը պարսից արքայից խնդրեց հաստատել հայոց նախարարների գահնամակն այնպես, ինչպես սահմանվել էր Արտաշիրի (իմա Արտաշես) կողմից, եւ պարսիկ մարզպաններն էլ իրավունք չունենային կամայականորեն փոփոխելու այն: Նրա միջնորդությամբ վերադարձվեց Հրահատի որդի Գազավոն Կամսարականի տիրույթը, եւ նրան էլ ավելի ստորին աստիճանով ընդգրկեցին նախարարների կարգի մեջ: Մամիկոնյան տոհմի տիրության մեջ հաստատվում է կաթողիկոսի թոռ Վարդան Մամիկոնյան սպարապետը:

Շամվել կաթողիկոսի հնգամյա աթոռակալությունից հետո բոլոր նախարարները փորձեցին համոզել Մեծն Սահակին՝ վերադառնալու կաթողիկոսական գահին եւ պատրաստվում էին ճանաչել նրա թոռների ժառանգական իրավունքը հայրապետական իշխանության նկատմամբ: Սահակ Պարթեւը հանձն չէր առնում, սակայն հոգեւոր իշխանությունը մնաց նրա ձեռքին մինչեւ իր մահը: 439 թ. մահացավ Վռամ Ե-ն, եւ գահն անցավ Հազկերտ Բ-ին, որը վերսկսում է պատերազմը Բյուզանդիայի դեմ՝ հարձակվելով Մծբինի մերձակայքում գտնվող կայսերական զորքերի վրա եւ կարգադրելով Ատրպատականի զորքերին մուտք գործել հայոց մարզպանություն: Վերջիններս հասան Բագրեւանդ եւ բանակ դրին Բագնաց ավանի մոտ: Այդ օրերին ծանր հիվանդացավ Սահակ Պարթեւը: Աշակերտները, խուսափելու համար պարսից հալածանքներից, նրան բերեցին Բլուր գյուղ, որտեղ էլ նա մահացավ 51 տարի հովվապետելուց հետո Նավասարդ ամսվա վերջին, իր ծննդյան օրը, 439 թվի սեպտեմբերի 7-ին: Նրա դին աշակերտների եւ հարսի՝ ստրատելաս Վարդան Մամիկոնյանի տիկին Դստրիկի հետ սարկավագապետ Երեմիան փոխադրեց Տարոն գավառի Աշտիշատ գյուղ եւ հողին հանձնեց: Եկեղեցին Սահակ Պարթեւին դասեց սրբերի կարգը եւ նրա հիշատակի օրը մտցրեց տոնացույցի մեջ:

Սահակ Պարթեւը թողել է գրական հարուստ ժառանգություն: Մեսրոպ Մաշտոցի հետ մեկտեղ կազմել է Մաշտոց կոչվող ծեսերի եւ օրհնությունների գիրքը, կարգավորել է հայոց եկեղեցու տոնացույցը, գրել է բազմաթիվ կանոններ, որոնք կարգավորել են եկեղեցական ու աշխարհիկ դասերի, պաշտոնեության փոխհարաբերությունները, ամուսնաընտանեկան իրավունքի նորմերը: Ինչպես նաեւ գրել եւ եղանակավորել է շարականներ, ծիսական աղոթքներ եւ պատարագամատույց: Ինչպես արդեն նշվեց, մեծ է եղել նրա դերն Աստվածաշնչի՝ հունարենից հայերեն թարգմանելու եւ կանոնացման գործում: Համաձայն Ղազար Փարպեցու՝ Մեսրոպ Մաշտոցը եւ մյուս թարգմանիչները հաճախակի դիմել են Սահակ Պարթեւի օգնությանը, որը փայլուն տիրապետելով հունարենին՝ կատարելապես տիրապետում էր ոչ միայն ճառերի հնչյունաբանությանն ու հռետորական մեկնաբանությանը, այլեւ քաջատեղյակ էր իմաստասիրական ճարտասանությանը: Սահակ Պարթեւի անունով մեզ են հասել մի քանի դավանաբանական թղթեր ընդդեմ բորբորիտոնների, նեստորականության եւ մծղնեական աղանդավորների, եւ ոչ մեծ թվով նամակներ ուղղված Թեոդոս Բ կայսրին, Անատոլիոս զորավարին, Պրոկլոս եւ Ատտիկոս պատրիարքներին ու Ակակիա եպիսկոպոսին:

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Քահանայական ձեռնադրություն

Կիրակի՝ նոյեմբերի 11-ին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, ձեռամբ Հունահայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Ոսկան արք. Գալփակյանի, տեղի ունեցավ քահանայական ձեռնադրություն: Բարեշնորհ երեք սարկավագ, ստանալով ձեռնադրություն եւ օծում, վերակոչվեց նոր անունով. Վարդգես սրկ. Մայիլյանը վերանվանվեց Տ. Հովհաննես քահանա, Արսեն սրկ. Շաղոյանը՝ Տ. Միքայել քահանա, Վարդգես սրկ. Մանուկյանը՝ Տ. Հովակիմ քահանա: Նույն օրը՝ երեկոյան ժամերգության ընթացքում, կատարվեց նորաօծ քահանաներից երկուսի՝ Տ. Հովհաննեսի եւ Տ. Հովակիմի վեղարի տվչության եւ աբեղայի օրհնության կարգը:

Ըստ եկեղեցական կանոնի՝ ընծայացուները Հայ Եկեղեցուն ծառայելու, առաքյալների եւ հայոց երանաշնորհ հայրապետների հավատքին հետեւելու իրենց ուխտը կնքել էին դեռ նախորդ օրը՝ երեկոյան ժամերգությունից հետո տեղի ունեցած արարողության ընթացքում:

Կիրակնօրյա պատարագի ընթացքում ընծայացուները, ըստ եկեղեցական կանոնի, ծնկաչոք բարձրանալով ավագ ս. խորան եւ դառնալով դեպի հավատացյալ ժողովուրդը, բարձրացրին իրենց ձեռքերը՝ ի նշան աշխարհիկ կյանքից հրաժարման: Ձեռնադրող սրբազան հայրն օծեց նրանց ճակատներն ու ձեռքերի ափերը՝ նրանց տալով պատարագելու եւ Տիրոջ մարմինն ու արյունը ժողովրդին բաշխելու իշխանություն:

Այս տարվա ընթացքում սա քահանայական չորրորդ ձեռնադրությունն էր մայրավանքում: Հայ Եկեղեցու բանակն է համալրել արդեն 22 նոր հոգեւորական:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տեղեկատվական համակարգ

ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԱՂՕԹՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբեր 9, 2001, Մանհաթընի Նիւ Եորքի Ս. Երրորդութիւն Յոյն Ուղղափառ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Ուղղափառ եւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու մասնաւոր աղօթքի արարողութիւնը՝ Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան շրջանակին համար: Այս արարողութիւնը կազմակերպուած էր Ուղղափառ եւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու եպիսկոպոսներու միացեալ յանձնաժողովին կողմէ, որուն ատենապետներն են Ամերիկայի արեւելեան թեմի առաջնորդ գերշ. Տ. Խաժակ արք. Պարսամեան եւ Յոյն Ուղղափառ եկեղեցւոյ միջեկեղեցական յարաբերութեանց վարիչ գերշ. Տ. Տիմիթրիոս եպս. Զանթոս:

Միացեալ յանձնաժողովը կազմուած է տարի մը առաջ՝ գլխաւոր նպատակ ունենալով Ուղղափառ եւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու միջեւ զօրացնել համագործակցութիւնը, քաջալեր հանդիսանալ աշխարհի խաղաղութեան եւ իրարհասկացողութեան դաշին եւ առիթ ընծայել Ուղղափառ եկեղեցիներու ընտանիքին, որպէսզի իրարու բաժնեկից դարձնեն իրենց կրօնական եւ մշակութային աւանդութիւնները:

Միացեալ յանձնաժողովի առաջին նախաձեռնութիւնը եղաւ հոկտեմբեր 9-ի արարողութիւնը, որուն հրաւիրուած էին Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան այն դեսպանները, որոնց ներկայացուցած երկիրներուն մէջ ուղղափառ եւ արեւելեան ուղղափառ համայնքներ գոյութիւն ունին:

Յանձնաժողովն աշխատանք կը տանի, որպէսզի նման արարողութիւններ կազմակերպուին ամէն տարի. ծրագրուած է, որ յաջորդ տարուան արարողութիւնը տեղի ունենայ Ս. Վարդան մայր տաճարին մէջ:

Մասնաւոր աղօթքի արարողութեան ներկայ էին նաեւ Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան Միացեալ Նահանգներու դեսպան Ճոն Նեկրոփոնթէ եւ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան տոքթ. Մովսէս Աբէլեան:

Արարողութիւնը սկսաւ յոյն եկեղեցականներու քափորի մուտքով՝ գլխաւորութեամբ առաջնորդ Տիմիթրիոս արքեպիսկոպոսի: Դասին մէջ տեղ գրաւած էին Ուղղափառ եկեղեցիներու զանազան բարձրաստիճան հոգեւորականներ, ինչպէս միացեալ յանձնաժողովի համա-ատենապետ գերշ. Տ. Խաժակ արք. Պարսամեան եւ Արեւելեան թեմի թեմական պատուիրակ ու միջեկեղեցական յարաբերութեանց վարիչ գերշ. Տ. Վիգէն եպս. Այգազեան:

Աղօթքներ մատուցուեցան աշխարհի խաղաղութեան, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն, բոլոր հոգեւորականներուն, Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան եւ անոր պաշտօնեաներուն, համայն աշխարհի ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ սեպտեմբեր 11-ի ողբերգութենէն վերապրողներուն եւ անոնց ընտանիքներուն համար: Օրուան երգեցողութիւնը կատարեց Ս. Վլատիմիր դպրեվանքի երգչախումբը:

Աղօթքի արարողութեան աւարտին տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն:

Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան յանձնախումբի անդամներն էին Տիմիթրիոս եպիսկոպոս, հոգշ. տէր Ռոպերթ Սթեփանոփուլոս յոյն ուղղափառ արքեպիսկոպոսարանէն, հոգշ. տէր Անթընի Տըլուզա Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցիէն, հոգշ. Տ. Սիմէոն աբղ. Օտամաճեան Ամերիկայի արեւելեան թեմի առաջնորդարանէն եւ գերշ. Տ. Միքայէլ եպիսկոպոս Հիւսիսային Ամերիկայի Ղպտի եկեղեցւոյ արքեպիսկոպոսարանէն:

Ամերիկայի արեւելեան թեմի մամլոյ դիւան

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՐԸ ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ Է ԲԱՐՁՐԱՑՆՈՒՄ

Սկիզբը՝ թիվ 20-ում

Աշխարհը գոյության է կոչվել ստեղծվել է որպես մի տոնակատարություն, որպեսզի այն կարողանա կիսել երկնային շնորհը մարդկանց մատուցած ընծաների միջոցով ինքն իսկ վերածվելով պատարագի: Եվ ճիշտ սա է, որ Քրիստոսը՝ երկրորդ Ադամը, իրականացրեց: Իր մահվամբ եւ հարությամբ Նա փառք հաղորդեց տիեզերքին: Դա այլակերպված արարչագործությունն է, որ պատարագի մեջ մատուցվում է մեզ, որպեսզի մենք եւս կարողանանք միանալ հարության այս սքանչելի իրականությանը: Այսպիսով՝ պատարագի հացը սոսկ հաց չէ, այլ հաց միացած Աստվածությանը:

«Նա հայտարարեց սկիհը (գինին), որ արարչագործության մասնիկ է, որպես Իր արյունը, որով մեր արյունը զորություն է ստանում: Նա նույն կերպ հայտարարեց հացը, որ արարչագործության մասնիկ է, որպես Իր մարմինը՝ մեր մարմինները զորացնելու նպատակով» (Իրենեոս Լուգդունացի):

Քրիստոսի հետ այս միությունն արտահայտվում է ամուսնական խորհրդաքանության միջոցով, որը վերաբերում է Եկեղեցուն՝ որպես ամբողջություն, ինչպես նաեւ որպես անհատ հոգիների, ովքեր այսպիսով իրենց դարձնում են Աստծու Եկեղեցի, իսկ պատարագի գինին վերածվում է աստվածային սիրով արբեցման:

Պատարագը նաեւ ամբողջ փրկության պատմության հիշատակությունն է: Այն տիպավորված է իր բարձրագույն կետով՝ կենսատարգեւ խաչի՝ հարության խաչի խորհրդով: Այս իրադարձությունները, որ արձանագրված են Աստծու «հիշողության» մեջ, ներկա, իրական եւ գործնական են դառնում Եկեղեցու «հիշողության» միջոցով: Այս արդող «հիշատակության» մեջ քահանան Քրիստոսի պատկերն է: Նա վկայությունն է դետի Իր Եկեղեցին Քրիստոսի անխախտ սիրո եւ հավատարմության: Նա է հավաքում ժողովրդի աղոթքը եւ հաստատում նրանց համար Քրիստոսի ներկայությունը, Քրիստոսի, որ մեր քահանայապետն է, ով իրականացնում է պատարագի խորհուրդը: Եվ այս ամբողջանում է Սուրբ Հոգու միջոցով, Ում ներկայության համար քահանան խնդրում է Հորը՝ ներս հաղորդության մեջ գտնվելով իր ժողովրդի հետ:

Հաղորդվել հարուցյալ Քրիստոսի հետ նշանակում է մտնել հավիտենական Հոգեգալուստի մեջ, հետեւաբար

նը տեղի է ունենում միայն Սուրբ Հոգու միջոցով, Ում միջոցով էլ Եկեղեցին խորհուրդն է հարուցյալ Քրիստոսի, իսկ աշխարհը մտնում է այլակերպության գործընթացի մեջ: Այսպիսով, երբ ժողովուրդը հավաքվում է ընծաների՝ հաց ու գինու միջոցով իրեն ընծայելու, Սուրբ Հոգին իջնում է նրանց վրա՝ հայտնի դարձնելու Քրիստոսի մարմինն ու արյունը՝ հացի ու գինու միջոցով: Հետեւաբար, Սուրբ Հոգին միացնում է ժողովրդին Քրիստոսի փառավորյալ մարդկությանը, որով եւ հիշողությունն արդյունավորվում է Սուրբ Հոգու գալստյամբ՝ ի պատասխան Եկեղեցու վերակոչման: Իսկ հավատացյալները վավերացնում են այս վերակոչումն իրենց արտասանած ԱՄԵՆ-ներով: Պատարագն ամհաղորդվելով Քրիստոսին նշանակում է հաղորդության մեջ լինել Սուրբ Հոգու հետ:

Պատարագն ակնկալությունն է Քրիստոսի երկրորդ գալստյան, Նրա վերադարձի կամ դեպի Քրիստոսը աշխարհի վերադարձի: Հետեւաբար այն ամբողջությամբ ուղղված է դեպի այդ նպատակը: Այս պատճառով էր վաղ Եկեղեցին պատարագի աղոթքների մեջ շեշտված կերպով օգտագործում արամեերեն ՄԱՐԱՆԱԹԱ («Եկ, Տե՛ր») արտահայտությունն ու աղոթում դրա համար՝ պատարագի յուրաքանչյուր արարողության ժամանակ ասելով. «Թող Տերը գա, եւ աշխարհն անցնի», այն աշխարհը, որ պատրանք է ու մահ: Սակայն, արարչագործությունը լինելով ամբողջությամբ բարի, պիտի հասնի կատարելության, երբ Աստված ամեն ինչում է: Այսպիսով, հաղորդության խորհուրդը հիմնադրում եւ հաստատում է Եկեղեցին՝ որպես ճանապարհորդ ժողովուրդ դեպի Արքայություն՝ արդեն իսկ սնված հավիտենականության «մանանայով»:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

Եկեղեցու էությունը հաղորդության խորհուրդն է: Հաղորդությամբ ժողովուրդը միանում է Քրիստոսին՝ դառնալով մեկ մարմին, որի գլուխը Քրիստոսն է, իսկ մարմինը՝ Եկեղեցին:

«Եկեք ուսանենք հրաշքն այս խորհրդի եւ նրա հաստատման նպատակը, ինչպես նաեւ նրա արդյունքը: Մենք դառնում ենք մեկ մարմին, ըստ Սուրբ Գրքի, անդամներ Նրա մարմնի եւ ոսկոր Նրա ոսկրից: Սա տեղի է ունենում այն կերակրի միջոցով, որ Նա տալիս է մեզ: Նա մեզ շաղկապում է Իրեն, որպեսզի մենք մեկ միավոր դառնանք, ինչպես որ մարմինն է միացած գլխին» (Հովհան Ոսկեբերան):

Երբ Հիսուսն Իր մարմինը կոչում է հաց, որ պատրաստվում է ցորենահատիկների հսկա քանակից, Նա շեշտում է ժողովրդի միության կերպը: Նույնկերպ, երբ Նա Իր արյունը կոչում է գինի, որը ճզմվում է խաղողի մեծաքանակ ողկույզներից՝ միասար հեղուկ ստանալու նպատակով, Նա ցույց է տալիս, որ համայնքը բաղկացած է բազմաթիվ մարդկանցից՝ հավաքված միության մեջ:

Հաղորդության խորհրդով երկրային պատարագը միանում է երկնային պատարագին, որը հրեշտակների զորությունները են մատուցում: Պատարագի ընթացքում ժողովուրդը «բարձրանում է երկինք» կամ մտնում հարության խորհրդի մեջ, որտեղ սահմանազատում չկա երկնքի եւ երկրի, հրեշտակների եւ մարդկանց կամ ողջերի եւ ննջեցյալների միջեւ:

Անհրաժեշտ է շեշտել, որ Եկեղեցու միությունը, որպես հաղորդութենական գոյություն եւ որպես «մի, առաքելական, սուրբ, ընդհանրական Եկեղեցի», ամբողջանում է եպիսկոպոսի կամ եպիսկոպոսապետի միջոցով, ով առաքում է իր քահանաներին՝ զանազան համայնքներում իրեն ներկայացնելու: Հետեւաբար նա պարունակում եւ ներկայացնում է ամբողջ Եկեղեցին, ինչպես որ Եկեղեցին հավասարապես ներկայացնում եւ պարունակում է նրան, որը ծառան է Եկեղեցու հաղորդության: Կիպրիանոս Կարթագենացին ասում է. «Եկեղեցին ժողովուրդն է՝ իր եպիսկոպոսի հետ միության մեջ... Այսպիսով՝ պետք է իմանաս, որ եպիսկոպոսը Եկեղեցու մեջ է, եւ Եկեղեցին՝ եպիսկոպոսի»:

Այս հաղորդութենական համայնքները միասին կազմում են տիեզերական Եկեղեցին, որովհետեւ ժամանակի եւ տարածության մեջ գոյություն ունի մեկ պատարագ՝ մատուցված Քրիստոսի՝ մեր Քահանայապետի կողմից:

Պատարագի ժամանակ ոչ ոք չի կարող ստանալ Աստծու ողորմությունն ու խաղաղությունը՝ առանց ինքը դառնալու ողորմած եւ խաղաղարար անձնավորություն: Ոչ ոք չի կարող մաս եւ բաժին ունենալ պատարագի տոնի մեջ՝ առանց դառնալու իր ուրախությունը կիսելու պատրաստ անձ: Այդ էր պատճառը, որ վաղ Եկեղեցում հավատացյալները սբ. պատարագին բերում էին ոչ միայն արարողության անհրաժեշտ հացն ու գինին, այլեւ իրենց հարստությունը, որը նրանք ցանկանում էին կիսել աղքատների հետ:

Շարունակելի

Տ. Բագրատ աբղ. ԳԱԼՍՏԱՆՅԱՆ

ԱՆՍՊԱՌ ԲԵԹՀՈՎԵՆ, ԱՆՍՊԱՌ ԺԱՆ

Մի առիթով Մաքսիմիանոս Խոստովանողն ասել է. «Սա դեռ տեսանելի աշխարհն է, որ այսքան գեղեցիկ է, ապա որքա՜ն գեղեցիկ է անտեսանելի աշխարհը»... Եվ այդ աշխարհի բանալիներից մեկը «ջութակի բանալին» է, որը շատ քչերն ունեն: Այդ երանելիներից է ջութակահար Ժան Տեր-Մերկերյանը, որը կրկին բացեց մեր առջեւ այդ առեղծվածային տիեզերքը: «Բանալին» նրան է փոխանցել իր ուսուցիչ Կարոլ Դոմբաեւը, որի հիշատակին էր նվիրված հոկտեմբերի 26-ի համերգը: Այն տեղի ունեցավ «Արամ Խաչատրյան» մեծ համերգասրահում՝ «Ֆիլհարմոնիկի» նվագակցությամբ: Հնչեցին Բեթհովենի Ջութակի կոնցերտը եւ Շումանի 4-րդ սիմֆոնիան՝ Նվեյցարացի դիրիժոր Լյուկ Բաղդասարյանի ղեկավարությամբ:

Մինչ համերգը Ժ. Տեր-Մերկերյանը «Կեսգիշերային ճեպընթաց» հեռուստահաղորդման հյուրն էր, եւ զրույցի ժամանակ մաեստրոն Բեթհովենի կոնցերտը բնորոշեց որպես «անսպառ» մի կոթող, որի նորանոր «ընթերցումները», մեկնաբանությունները նոր հորիզոններ են բացում հաղորդակիցների առջեւ: Այդ պահանջն էր, որ Բեթհովենին մղել էր փոխադրելու իր իսկ Ջութակի կոնցերտը... դաշնամուրի համար: Մի բան, որ օրինաչափ էր Բախի ժամանակաշրջանում: Սակայն ջութակի եւ դաշնամուրի «ներկայացուցիչների» այդ աստիճան անհատականացման դարում, որպիսին էր 19-րդը, հիշյալ փոխադրությունը բացառիկ երեւույթ էր...

Հայտնի է՝ վեպ ստեղծելու լավագույն տարիքը համարվում է 60-ը եւ ավելին: Եվ մենք լսեցինք Բեթհովենի

կոնցերտը կյանքի իմաստնությունը «ճաշակած» 65-ամյա վարպետի մեկնությամբ: Ճիշտ է, Սայաթ-Նովայի կարծիքով՝ «իմաստուններն էլ չտեսան էս աշխարի հուսն ու համքըն», սակայն հենց Սայաթի պոեզիան, Բեթհովենի երաժշտությունը, Ժանի արվեստն են «էս աշխարի հուսն ու համքըն»... Որեւէ տաճարի սյունի, խոյակի, զարդաքանդակի առանձնացումը, դրանց գեղեցկությունը մասնատելու նպատակով, անշուշտ, կխաթարեր ընդհանուր ներդաշնակությունը: Միչդեռ անհնարին է չնշել Բեթհովենի կոնցերտի 1-ին մասի փիլիսոփայական «անդունդները», 2-րդ մասի բանաստեղծական բարձունքները, ֆինալի խաղացկուն ոճը, ճախրանքը, հետադարձ հայացքը՝ անցած կյանքին... Զմայլված բազմության ծափերը, թվում է, չէին դադարի, եթե ջութակահարը ծրագրից դուրս չնվագեր Բախի թիվ 2 Պարտիտի «Սարաբանդան», որը հնչեց իբրեւ խոստովանանք: Եվ ջութակի լարերի միջով մեզ փոխանցվեց վաղնջական ժամանակների անմար լույսը՝ այնքա՜ն պայծառ, որ փարատեց համերգասրահի խավարը (էլեկտրական հոսանքն առավոտից անջատված էր, եւ բեմը մի կերպ լուսավորվում էր, այսպես կոչված, «դվիժոկի» աղոտ լույսով): Համերգի 2-րդ բաժնում Լյուկ Բաղդասարյանն իր «թեւերին» ազատություն տվեց՝ արդեն իբրեւ «միանձնյա» ղեկավար. չէ՞ որ նվագակցելը պահանջում էր հաշվի նստել մենակատարի «ելեւէջների» հետ: Դիրիժորին հաջողվեց սիմֆոնիայի հակադիր կերպարներն ի մի բերել, ինչը համահունչ էր հեղինակի մտահղացմանը, որը բազմամաս սիմֆոնիան մոտեցրել էր մեկմասանի ռոմանտիկ պոեմի ձեւին (որն իր գագաթին հասցրեց Ֆերենց Լիստը): Բացի այդ, երիտասարդական ավյունով, սիրով խանդավառված այդ սիմֆոնիան, որ Շումանն ստեղծել է 31 տարեկանում, ասես, մի ողջույն էր (160 տարի անց) իր հասակակից դիրիժորին եւ մեզ՝ երախտապարտ ունկնդիրներիս...

Դանիել ԵՐԱԺԻՇՏ

ԱՎԱՐՏԱՃԱՌԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆՈՒՄ

«Գիտությունը զենք է, այլ ոչ թե նպատակ»:

Լեւ Տոլստոյ

Սույն թվականի նոյեմբերի վեցին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանում տեղի ունեցավ ավարտաճառերի հերթական պաշտպանություն:

Պաշտպանության էր հանձնված նախկին ճեմարանավարտ վեց սարկավագի աշխատանք, սակայն ավարտաճառերի պաշտպանության հանձնաժողովը որոշեց բանավոր պաշտպանության հանձնել միայն չորսը՝ Արսեն սրկ. Շաղոյանի «Կաթոլիկ քարոզչությունը Հայաստանում 17-րդ դարում» (աշխատանքի ղեկավար՝ պրն. Ավետիս Հարությունյան), Տիգրան սրկ. Եղիազարյանի «Հայ եկեղեցին ընդդեմ «Մունականներ» կամ «Միավորման եկեղեցի» աղանդի» (աշխատանքի ղեկավար՝ Տ. Ղեւոնդ քհն. Մայիլյան), Հովհաննես սրկ. Խաչատրյանի «Հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները 9-11-րդ դարերում» (աշխատանքի ղեկավար՝ պրն. Գնել Գրիգորյան) եւ Արմեն սրկ. Եզեկյանի «Ս. Եփրեմ Խուրի Ասորին հայ մատենագրության մեջ» (աշխատանքի ղեկավար՝ պրն. Հակոբ Քյոսեյան):

Հանձնաժողովը ղեկավարում էր գերաշնորհ Տ. Եզնիկ եպս. Պետրոսյանը: Հանձնաժողովի կազմում էին Գեւորգյան ճեմարանի հարգարժան դասախոսներ պրն. Հրաչյա Միրզոյանը, պրն. Հակոբ Քյոսեյանը եւ պրն. Գնել Գրիգորյանը:

Բանավոր պաշտպանությունը, որին ներկա էին Մայր Աթոռի միաբաններ, ճեմարանի տեսչության անդամները, ճեմարանի սաները, ինչպես նաեւ սարկավագների ծնողները, սկսվեց սրբազան հոր օրհնությամբ: Այնուհետեւ, ըստ կարգի, ներկայացվեցին պաշտպանության հանձնված ավարտաճառերը, որից հետո յուրաքանչյուր աշխատանքի հեղինակ ամփոփ կերպով ներկայացրեց իր աշխատանքը: Սրան հաջորդեցին հանձնաժողովի ղեկավարի եւ անդամների հարցերը:

Պաշտպանության հանձնաժողովը խորհրդակցելուց հետո չորս աշխատանքն էլ գնահատեց «բավարար»:

Անսասանություն եւ կանաչ ճանապարհ մաղթենք ապագա ուսյալ քահանայացուներին՝ իրենց սրբազան, քրիստոնավայել առաքելության մեջ, եւ այս աշխատանքները լոկ սկիզբը թող լինեն նրանց գիտական ապագա գործունեության:

Հայկ դպիր ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

ՏԱՍԸ ՊԱՏՎԻՐԱՆՆԵՐԸ

Աստված, Իր ընտրյալին՝ Մովսեսին, առաջնորդ հաստատելով Իսրայելի ժողովրդին, նրա միջոցով իրագործեց Իր խոստումը՝ իսրայելացիներին ազատեց եգիպտական լծից, զորավիգ եղավ անապատում քաղցից ու ծարավից հյուծված ժողովրդին. Իր զորությունը տեսանելի դարձնելով՝ հերթական անգամ դրսեւորեց Իր անսահման սերն ու հավատարմությունը: Աստված Մովսեսի միջոցով Իսրայելի ժողովրդին եւ ամբողջ մարդկությանը փոխանցեց Իր պատվիրանները, որոնց կատարումը Աստծու հանդեպ մարդկային սիրո առհավատչյան է:

Տասը պատվիրանները թեեւ Աստված նախապես տվեց իսրայելացիներին, սակայն դա չի նշանակում, թե դրանք ուղղված են բացառապես նրանց: Չէ՞ որ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսն ազդարարեց, որ Ինքը չի եկել նախապես պատվիրվածը ջնջելու, այլ եկել է լրացնելու: Ուրեմն՝ մեր պարտականությունն է նախ ընկալել Մովսեսի միջոցով տրված տասը պատվիրանները, ապա՝ Հիսուս Քրիստոսով լրացվածը:

Իսրայելացիներին տված Աստծու առաջին պատվիրանն է. **«Ես եմ քո Տեր Աստվածը. ուրիշ աստվածներ չունենա՛ս»**: Այսինքն՝ Աստված միակն է, Նա է Արարիչը, Նա է ամենակարողը: Չկա Նրան հավասար որեւէ մեկը: Նա է Տերը, հետեւաբար իրավունք ունի պատվիրելու ու հնազանդություն պահանջելու, եւ մարդը պիտի հասկանա ու կատարի Աստծու կամքը՝ երկյուղ տածելով Նրա հանդեպ: Միաժամանակ Աստված շեշտում է. «Ես եմ քո Տերը»: Այսինքն՝ Տերը կա քեզ համար, յուրաքանչյուրիս համար: Հայրական գորովով Նա վստահեցնում է, որ Ինքը հոգում է քո բարօրության համար: Իսկ ո՞վ չի սիրում իր համար հոգացողին: Եվ հնազանդվել Տիրոջ կամքին ամենից առաջ նշանակում է սեր ու խանդաղատանք տածել Նրա հանդեպ: Իսկ Իր հանդեպ Աստծու ակնկալած սիրո ամենակարեւոր դրսեւորումը հնչում է պատվիրանի երկրորդ մասում. «Ուրիշ աստվածներ չունենաս»: Չկա Տիրոջը նման եւ Նրա հզորությանը հավասար ոչ մի ուժ: Բարձրյալը Նա է, իշխանությունը Նրանն է, բոլոր բարիքները Նրանից են, եւ չպետք է մեր երեւակայությամբ ու գայթակղություններով իրերն ու երեւույթները մեզ համար աստված դարձնենք:

Որպես շարունակություն առաջին պատվիրանի, հնչում է Աստծու երկրորդ պատվիրանը. **«Կուռքեր չշինե՛ս քեզ համար»**:

Կարող է հարց ծագել, թե այս պատվիրանը արդյո՞ք ուղղված չէ հենց հեթանոսներին կամ հրեաներին, չէ՞ որ կռապաշտությունը բնորոշ էր հեթանոսներին, իսկ ոսկե հորթի պաշտամունքը կատարվեց հրեաների միջավայրում:

Հին հեթանոս ազգերը, այդ թվում՝ ժամանակին նաեւ հայերը, հույները, պարսիկները իբրեւ աստված պաշտում էին իրենց կերտած կուռքերը՝ արձաններ, կենդանիներ, երկնային լուսատուներ... Աստծու այս պատվիրանն ուղղված է նախեւառաջ ա՛յդ կռապաշտությանը, սակայն մենք՝ քրիստոնյաներս էլ հաճախ մեզ համար պաշտամունքի առարկա ենք դարձնում ամենասիրելի մարդուն (որը նույնպես արարված է եւ ոչ թե արարիչ) կամ այն ամենը, ինչ նյութեղեն է՝ ամենասիրելի իրը, դրամը կամ արտաքին այլ երեւույթները՝ փառքը, պատիվը... Այդպես վարվելով՝ ոչ միայն սիրո պատվիրանը աղավաղում ու վերածում ենք կռապաշտության, այլեւ հեռանում ենք ճշմարիտ Սիրուց. չէ՞ որ Աստված Ինքը Սեր է եւ սիրո աղբյուր:

«Սիրո մոլորակը» հաջորդաբար կանդրադառնա նաեւ մյուս պատվիրաններին:

ՏԱՂ ԱՍՏԾՈՒՆ

Դու Արարիչ ու Դու Փրկիչ.
Տիեզերքի վարդապետ,
Անարդարին Դու դատավոր,
Վերելքի գագաթնակետ:

Ամեն խոսքդ՝ մի աղամանդ,
Բժիշկ, հանճար, սփոփիչ,
Ամեն ինչ ես Դու,- համայնի
Ճարտարապետ, ուսուցիչ:

Փորձությունից Դու միշտ փրկող,
Դու՝ ջինջ հոգու շտեմարան,
Միշտ պահապան ու աղոթող,
Դու՝ մեղքերի քավարան:

Ցողիկ Պողոսյան (16 տ.)
Ք. Արմավիր

ՀՅՈՒՐԱՍՐԱՀ «ԲՈՂԲՈՋՆԵՐ»

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐ

Ոչ ոքի չի ուզում պոկվել
ընկնող տերեւներ,
Բայց ի՞նչ անի տերեւը,
երբ փչում է քամին.
Քամին ուզում է արարել
աշնանային պատկեր:
Քամին փչում է անվերջ,
սուլում ուժգին,
Դողում ու ցած թափում
ծառերի ոսկին...

Այս անտառում փրփրամած
մեգ է ու մշուշ,
Աշունը հիմա թախծոտ
երգ է երգում անուշ:
Ողջ անտառը դեղին ոսկով
փայլում է, շողում,
Արեգակը թաքնվում է
իր մեգոտ քողում,
Արտասվում է, լալիս է լուռ
անձրեւը աշնան,
Չէ՞ որ ժամն է բնության մահվան...

Լուսինե Ղուկասյան (17 տ.)
«Մխիթար Սեբաստացի» կրթահամալիր

ԻՄ ԵՐԱԶԸ

Մի աստղ պոկվեց ու լուռ ընկավ ցած,
Ընկավ ցած՝ ինչպես փնկին
թառամած,
Իսկ իմ երազը անկատար մնաց,
Քանի որ շուտով կգա այգաբաց:

Այգաբաց կգա՝ իր հետ բերելով
Ջրերի կարկաչ, զարթոնք բնության,
Եվ թեթեւ քամին, այսպես շոյելով,
Հոգիս կպահի գիրկն անհայտության:

Վերոնիկա Մկրտչյան (15 տ.)
Երեւանի թիվ 27 միջն. դպրոց

ՈՐ ԴՈՒՌԸ ԲԱՑԵՍ

Որ դուռը բացես՝ այնտեղ մի լաց կա,
Որ դուռը բացես՝ այնտեղ մի ցավ կա,
Որ դուռը բացես՝ այնտեղ մի հայր կա...
Ո՞ր դուռը բացեմ, որ լաց չլինի,
Որ ցավ չլինի, բայց թող հայր լինի:

Նարեկ Խաչատրյան (13 տ.)
Երեւանի թիվ 200 միջն. դպրոց

«ՍԻՐՈ ՄՈԼՈՐԱԿԻ» ՀԱՐՑԸ

Ինչո՞վ ես կարեւորում քրիստոնեությունը Հայաստանում որպես պետական կրոն ընդունելու փաստը հայության եւ ինքդ քեզ համար:

Աստվածաշունչը սովորեցնում է, որ այն պահից, երբ շունչ առավ Աստծո պատկերը կրող մարդը, Արարիչը ցանկանում էր, որ մարդն իր կամքի ազատության մեջ ճիշտ ընտրություն կատարի ճանաչի ճշմարիտն ու բարին: Ահա թե ինչպես արդեն ճիշտ ընտրությունն է որոշում մարդկանց եւ ազգերի ճակատագրերը:

1700 տարի առաջ իմ ժողովուրդը, մյուսների պես, «վայելում էր» հեթանոսության պտուղները, հետո արթնացավ այդ մղձավանջային երազից ու տեսավ ճշմարիտ Աստծուն: Քարն ու ջուրը, արեւն ու անձրեւը պաշտելու փոխարեն պաշտեց այդ ամենն արարողին... Ընտրությունը կատարված էր, իսկ ճանապարհը խիստ դժվար: Ի՜նչ հալածանքների միջով անցանք հանուն Պայքար, արյուն, ջարդ, եղեռն, գաղթ... Ի՜նչ հալածանքների միջով անցանք հանուն նրա հավատքի համար: Բայց, շրջապատված այլադավան ազգերով, չմարեցինք Լույսը սավորչից առած ջահի լույսը. մեռանք մարմնով, ապրեցինք հոգով... Տառապանքը սովորեցրին համբերություն, պայքարը՝ քաջություն, քաղցը՝ աղոթել ու փշոտ հուսալ սովորեցրին մեզ: Թշնամին սրով, մենք խաչով ելանք մարտի՝ գոչելով. «Հացն ու գինին Տեր կենդանին»:

Ի՞նչ կլիներ, եթե մենք հայերս, չընդունեինք քրիստոնեությունը: Եթե չկատարեինք այս ընտրությունը, անձամբ ես չէի ունենա քրիստոնեաշնորհ հայ գիրն ու գրչությունը, չէի ունենա հայրենիքս, բարության դասերը, որ առնում ենք դեռ օրորոց հայ լեզուն, չէի ունենա հայրենիքս, բարության դասերը, որ առնում ենք դեռ օրորոցից: Չէի ունենա իմ տեղն աշխարհում եւ վերջապես այս ազատությունը գնահատելու եւ գրի առնելու մտքերս...

Նարինե Հարությունյան (16 տ.)
Արաբկիրի հայորդյաց տան պատանի թղթակիցների դասարանի սան

Բնանկար. Ռոբերտ Ասկարյան (8 տ.)

Էջի պատասխանատու՝ ԱՆՆԱ ԱԼՈՅԱՆ

ԱՐԴԻ ՕԿՈՒԼՏ-ՄԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ ԿԱՄ ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԴԻՄԱԿԻ ՏԱԿ

Սկիզբը թիվ 16, 17, 19, 20

Է. Կաբբալա

Միջնադարում առաջացած կրոնա-միստիկական ուսմունք է հրեականության մեջ (XII-XIII դդ.), իսկ եբրայերեն QBL բառը («կաբբալա») նշանակում է բանավոր ավանդություն: Համաձայն այս ուսմունքի՝ Օրենքի գրքում (Հնգամատյանում՝ Աստվածաշնչի առաջին հինգ գրքերը) շատ բաներ գրված չեն եւ ծածկված են կամ էլ գաղտնագրված են որոշակի օրինաչափություններով, հիմնականում մաթեմատիկական կամ թվային ինչ-ինչ ձեւերով, որոնք մատչելի են միայն ընտրյալներին: Կաբբալայի աստվածն անսահման է, անպարագրելի, որի էմանացիաներով (ներհեղումներով) պայմանավորված է այս աշխարհը: Հին Կտակարանի մոնոթեիզմից բավականին հեռացած միստիկական այս ուսմունքն ազդել է միջնադարյան եվրոպական գրեթե բոլոր օկուլտ ուղղությունների, մանավանդ ալքիմիայի, աստղագուշակության, սպիրիտիզմի, մասոնականության եւ այս կարգի զանազան ուղղությունների վրա: Կաբբալայի հիմնական վարդապետական գրքերն են «Սեֆեր հա-եցիր»-ը («Գիրք արարչության»), «Սեֆեր հա զոհար»-ը («Գիրք պայծառության կամ պայծառանալու»), ուր նկարագրված են արարչության եւ մարդկային կյանքի այդ «թաքնված» գիտելիքներին հասնելու ճանապարհները: Հիմնականում այս գրքերում կիրառվում է մի թվաբանություն (ոչ այսօրվա տարրական թվաբանության իմաստով, այլ numerologia-ի համակարգի նման), որը հիմնվում է 10 եւ 22 թվերի խորհրդաբանության վրա (Աստծու 10 էմանացիաները եւ եբրայական այբուբենի 22 տառերը): Կաբբալայի ջատագովները համարում են, որ այն երկնային հայտնություն է, որ տրվում է միայն ընտրյալներին:

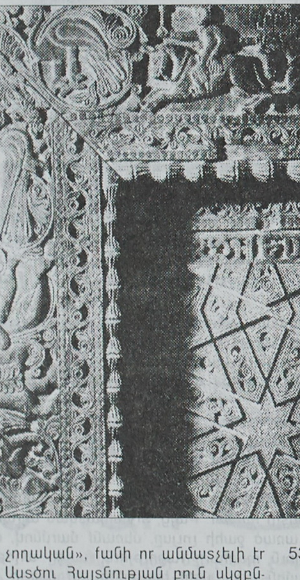

Կաբբալայի ավանդության համաձայն՝ այն ծագել է ավելի վաղ շրջանում Եգիպտոսում եւ Բաբելոնում ու հետագայում տարածում գտել գնոստիկների մեջ, ընդունվել թեոսոֆիայում, բոլոր միստիկական շարժումներում: Միջնադարյան կաբբալայի վառ ներկայացուցիչն է համարվում հայտնի փիլիսոփա Մայմոնիդը (Իբն Մայմուն՝ 1135-1204 թթ.): Կաբբալայի հետեւորդները գտնում են, որ «Արարչության գիրքը» թելադրել է անձամբ Աբրահամ նահապետը: Չի բացառվում, որ մորմոնականության հիմնադիր Ժոզեֆ Սմիթի «Աբրահամի գիրքը», որն ընդգրկված է մորմոնների «կանոնում», կրկնությունն է կաբբալայի այդ ավանդության. մորմոնների ավանդության համաձայն՝ այդ գիրքը գրել է անձամբ ինքը՝ Աբրահամ նահապետը, իսկ բովանդակությունն էլ գրեթե նույնն է կամ նույն հարցերին է նվիրված:

«Արարչության գրքում», որպես մեկնության ձեւ, առաջարկվում է երեք համակարգ՝ գեմատրիա, նոտարիկոն եւ թեմուրահ:

Գեմատրիան որեւէ բառի խորհրդաբանական՝ «թաքնված» իմաստը հասկանալու համար առաջարկում է հաշվել նրա թվային «արժեքը»: Եբրայերենում, հայերենի նման, թվերը նույնպես ներկայացվել են տառերի միջոցով եւ ամեն բառի «արժեքը» գտնելու համար գումարել են բառը կազմող տառերի թվային համարժեքները:

Գեմատրիայի այս համակարգը շատ լայն տարածում էր գտել միջնադարում, երբ բոլոր «գիտունները» փորձում էին Հայտնության գազանի թիվը որոշել (Հայտն. 13. 18): Մեզանում՝ Հայաստանում էլ տարիներ առաջ տարածվեց այս ձեւով թվային արժեքներ հաշվելու համակարգը, իբր ավետարանական ճշմարտությունների մեջ թաքնված իմաստները բացահայտելու համար, անգամ որոշ գրքեր թարգմանվեցին հայերենով եւ տարածվեցին: Անշուշտ, կաբբալայի նման ներխուժումը մեզանում այդ տարիներին գրավիչ էր եւ «ճանաչողական», քանի որ անմատչելի էր Աստծու Հայտնության բուն սկզբնաղբյուրը՝ Սուրբ Գիրքը: Իսկ տերունական խոսքերի անմիջական պարզ ու երկնային իմաստը թողած՝ ինչ-որ թվային օրինաչափությունների «հայտնաբերմամբ» զբաղվելը՝ էզոթերիկ իմաստ գտնելու նպատակով, անտրամաբանական է: Պարզ է, որ ցանկացած անձնավորության համար կարելի է ցանկացած թվային արժեք «հարմարեցնել»: Պատմությանը հայտնի է, որ նույն 666 արժեքը հաշվում ու ստանում էին ինչպես Հռոմի պապի, այնպես էլ դա քարոզող Մարտին Լութերի անվան համար: Ավելի նոր շրջանում նույն հաշվարկը ներկայացվել է գրեթե բոլոր հայտնի մարդկանց անունների համար, եւ բոլոր դեպքերում էլ ստացվել է 666: Թվաբանությանը հմուտ ամեն մեկը կարող է նման «հաշվարկներ» ներկայացնել ցանկացած հայտնի մարդու համար: Օրինակ՝ Հիտլերի պարագայում բավական է լատիներեն գրել այդ անունը, իսկ տառերի թվային համարժեքները սկսել ոչ թե 1-ից, այլ՝ 100-ից, այսինքն՝ a-ի թվային համարժեքն ընդունել ոչ թե 1, այլ 101, b-ինը՝ 102 եւ այլն:

Նոտարիկոնի համակարգում Հնգամատյանի նախադասությունների բառերի առաջին եւ վերջին տառերից կազմվում են նորանոր բառեր կամ նախադասություններ, դարձվածքներ ու այդպես «խորամուխ» լինում այնտեղ ամփոփված էզոթերիկ իմաստի մեջ:

Թեմուրահի պարագայում Հնգամատյանի նախադասությունների բառերում տեղափոխում են տառերը եւ ստանում նորանոր նախադասություններ եւ բառեր: Անգամ փոխում են այբուբենի տառերի դիրքերը, ստանում նոր արժեքներ, խմբավորում այբուբենի տառերը ու փորձում կարդալ այնտեղ թաքնված «նոր» իմաստներն ու գաղտնագրերը: Այսօր էլեկտրոնային եթերը՝ internet-ը, լեցուն է Հին Կտակարանի բնագրում (եբրայերեն) առկա զանազան թվաբանական օրինաչափությունները բացատրող նյութերով, որոնք իբր հայտնաբերվել են ժամանակակից համակարգիչների միջոցով: Այս ամենը, անշուշտ, բուն նյութից ընթերցողին հեռացնելու միտում է հետապնդում: Հայտնի է, օրինակ, որ Եսայի մարգարեի 53-րդ գլուխն ամբողջովին մարգարեություն է Հիսուսի փրկագործության մասին, որը բառացիորեն իրականացավ Գողգոթայում: Եվ ինչքան էլ թվաբանական օրինաչափություններ հայտնաբերվեն այդ գլխում, միեւնույն է, իմաստը դրանից չի փոխվի, ու այն ընթերցելիս ցանկացած ընթերցող անմիջապես մարգարեությունը կնույնացնի Նորկտակարանյան Գողգոթայի պատմության հետ: Հավանաբար այս պատճառով է Եսայու մարգարեության որոշ էլեկտրոնային եւ անգամ տպագիր հրատարակություններում 53-րդ գլուխը բաց թողնվում:

Կրոնական առումով՝ կաբբալան մոնիզմի՝ ոչ պանթեիզմի, վարդապետական հիմքի վրա է հաստատված: Մոնիզմը հինկտակարանյան մոնոթեիզմը չէ: Համաձայն մոնիզմի՝ Աստված ամեն ինչ է, մինչդեռ համաձայն պանթեիզմի՝ ամեն ինչ Աստված է: Այս առումով՝ կաբբալան առանձնացնում է Աստծու 10 էմանացիաներից (սեֆիրոթ) վեր գտնվող եւ անճանաչելի ու անսահման Աստծուն՝ Էյն Սոֆին: Էյն Սոֆի տասը էմանացիաներն են միայն մատչելի եւ ճանաչելի: Ամեն էմանացիա ծնում է հաջորդին, որոնք էլ լցնում են տիեզերքը: Այս է կաբբալայի տիեզերաբանությունը:

Պարզ է, որ նման պատկերացումներն անմիջապես չեն բխում Հին Կտակարանից, եւ այդ օկուլտ պատկերացումներին հենց դեմ է Սուրբ Գիրքը: Էյն Սոֆն անդեմ է եւ անճանաչելի, մինչդեռ հինկտակարանյան «Էյն Սոֆը» մատչելի ու դիմավոր է: Կաբբալայի Էյն Սոֆը տրանսցենդենտ, այսինքն՝ անճանաչելի է, որն իր 10 էմանացիաներում է «ճանաչելի» դարձնում իրեն: Նորկտակարանային իմաստով էլ այդ պատկերացումն անընդունելի է (Պողոս առաքյալը հակառակն է ասում Ա Տիմ. 2.5-ում):

Շարունակելի

Ղեւոնդ քհն. ՄԱՅԻԼՅԱՆ
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի ՔԴԿ

> ***«Սավուղը մեռավ իր այն անօրենությունների պատճառով, որ գործել էր Տիրոջ դեմ, Տիրոջ խոսքը չպահելով՝ վհուկներից խորհուրդ էր հարցրել, փոխանակ Տիրոջը հարցնելու: Նրան դեմ էր կանգնել Սամուել մարգարեն: Տերը սպանել էր նրան եւ թագավորությունը վերադարձրել Հեսսեի որդի Դավթին» (Ա Մնաց. 10, 13-14):***

ԱՍՏՎԱԾԱՇՈՒՆՉԸ ԵՎ ՀԱՅԵՐԸ

(համառոտ ակնարկ)

Սկիզբը՝ թիվ 19, 20-ում

Ս. Գր. Նարեկացին, անկասկած, անգիր գիտեր Հին եւ Նոր Կտակարանները. այս մասին նա ինքն է վկայում.

«Ունեմ Մովսեսին իր օրենքներով՝
Մահացածների աշխարհից եկած,
Մարգարեների գրքերը բոլոր՝ գրված հոգուս մեջ,
Եվ մասյանները առաքյալների՝
Շարված իմ մտքի մասերի վրա,
Տիրոջդ համայնի հանդերձ Կտակով Իր ավետաբեր...» (Ս. Գր. Նարեկացի, «Մատյան ողբերգության», Երեւան, 1979, ԿԴ, Բ):

Ուսումնասիրողներն իրավամբ պնդում են Նարեկա վանքի մեծ ճգնավորի մասին. «քաջ եւ մանաւանդ անգիր սերտող մը միայն պիտի կրնար այնքան նիւթ եւ հիւթ քաղել անկից» («Լոյս» շբթ., Կ. Պոլիս, 1906, թիւ 46): Գր. Նարեկացու «Մատյանում» հանդիպող սուրբգրային մեջբերումների թիվն անցնում է 1000-ից:

Ասողիկը Սեւանի վանքի մասին գրում է, որ այնտեղ «հավաքվեցին բազում եղբայրներ՝ ստանալով բազմաթիվ Սուրբ Գրքեր, որպեսզի լուսավորվեն հոգու աչքերը՝ տեսնելու Տիրոջ ճանապարհը՝ ըստ իր անստվեր ուղեւորությունների» (Ստեփանոս վրդ. Տարոնացի, «Տիեզերական պատմութիւն», Փարիզ, 1853, էջ 146): Մովսես վարդապետը՝ ապագա կաթողիկոսը, Երեւանի հյուսիսային կողմում՝ ներկայիս Ս. Աստվածածին (Ջրավոր) եկեղեցու տարածքում, վանք է հիմնում. «Նրա մոտ հավաքվեցին բազմաթիվ միաբաններ, միայնակյացներ, Սուրբ Գրքի իմաստուն ու սրբակյաց աշակերտներ: Մեծ ու փոքր միասին սիրով ու խաղաղ մնում էին խցում՝ միշտ աղոթելով ու Սուրբ Գիրքն ընթերցելով» (Առաքել Դավրիժեցի, «Պատմություն», Երեւան, 1994, էջ 46):

Սուրբ Գրքի ուսումը, սակայն, չի սահմանափակվում միայն հոգեւորականների ու վանականների դասով:

Ս. Սահակն ու ս. Մեսրոպը, ըստ Կորյունի վկայության, Ս. Գրքի թարգմանությունից անմիջապես հետո «աստվածային իմաստությամբ կրթեցին հենց այնտեղ իրենց մոտ եղած արքունիքը ամբողջ ազատագունդ բանակի հետ: Երանելի Սահակն ուսման վարժությամբ զբաղեցնում էր ավելի Մամիկոնյան մարդկանց, որոնց առաջինի անունն էր Վարդան, որ եւ Վարդկան էր կոչվում: Նույնպես ամեն մարդու աշխատում էր նա կրթել, հասկացնել ճշմարտության գիտությունը» (Կորյուն, «Վարք Մաշտոցի», Երեւան, 1994, էջ 36):

Ս. Սահակն ու ս. Մեսրոպը լծվեցին ամենուր նոր դպրոցներ հիմնելու գործին ոչ միայն կղերի, այլեւ ազնվականների ու ռամիկների համար, որտեղ դասավանդման անկյունաքարը դարձյալ Ս. Գիրքն էր, որ մեր մատենագրության մեջ հանդիպում է «Սուրբ Գրոց ուսում», «գիտութիւն Աստուծոյ», «շնորհք պատուիրանացն Աստուծոյ» եւ այլ անուններով: Բոլորի աչքերն այսուհետ ուղղվում են դեպի Վաղարշապատ, որտեղից բխում էր «բացեալ աղբիւրն Աստուծոյ», եւ դեպի ուր շարժվում էին գունդ-գունդ՝ Ս. Գրքով լուսավորվելու համար:

Ղազար Փարպեցին վկայում է. «Անվերջ բխում-հոսում էին մեկնությունների խոսքերը, որոնք մարգարեների գաղտնին հայտնի դարձնելով՝ ամբողջ ժողովրդի առաջ էին դնում հոգեւոր կերակուրներով լեցուն սեղանը: Իմաստության հետեւողներն էլ ճաշակում էին դրանք եւ իրենց քիմքերը քաղցրացնում՝ ըստ սաղմոսերգուի խոսքի, որ ասում է. «Վարդապետության խոսքերն առավել են, քան խորիսխը մեղրի» (տե՛ս Սաղմ. ԺԸ 11): Եվ որպեսզի միանգամից ասեմ, ըստ Եսայի սուրբ մարգարեի խոսքի, հայոց ամբողջ երկիրն Աստծու գիտությամբ լցվեց ս. Սահակ հայրապետի հոգեւոր քարոզներից, որոնք բազում վտակների պես ծովերն էին լցնում» (Ղազար Փարպեցի, «Հայոց պատմություն», Երեւան, 1982, էջ 41):

Իսկ երբ պարսիկները մտադրվեցին արմատախիլ անել քրիստոնեությունը, հանդիպեցին հայ ժողովրդի աննկուն կամքին. «Մեզ հայր ենք ճանաչում սուրբ Ավետարանը եւ մայր՝ Առաքելական Կաթողիկե Եկեղեցին. թող ոչ ոք, իբրեւ չար անջրպետ մեջ ընկնելով, մեզ սրանից չբաժանի» (Եղիշե, «Վարդանի եւ հայոց պատերազմի մասին», Երեւան, 1989, էջ 135): Ավելին, այդ օրհասական օրերին «աստվածային Կտակարանների ընթերցումը երբեք չէր դադարում՝ ոչ մի ժամ» (նույն տեղում, էջ 137): Իսկ թշնամու դեմ «վասն հաւատոյ եւ վասն հայրենեաց» ելած քաջ դյուցազնի մասին նույն պատմիչը գրում է. «Մանկությունից տեղյակ էր սուրբ Կտակարաններին» (նույն տեղում, էջ 213): Նրան հարած շատ իշխաններ ու նախարարներ «Սուրբ Գիրքը սովորել էին մանկությունից» (նույն տեղում, էջ 43): Սա հաստատվում է նաեւ Ղեւոնդ Երեցի խոսքում. «Ինձնից ավելի տեղյակ եւ հմուտ եք սուրբ Կտակարաններին» (նույն տեղում, էջ 219): Իսկ Ավարայրի ճակատամարտից առաջ քաջ Վարդանը զորքին քաջալերելու համար կարդում է Մակաբայեցիների գիրքը:

Շարունակելի

Գրիգոր ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Աստղիկ Ստամբոլցյան
Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, ՔԴՔԿ
հեռախոս՝ (0+31) 56780
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարան
Ստոր. է տպագր. 16. 11. 2001 թ.
Տպաքանակը՝ 2500 **Գինը՝ 50 դրամ:**